

Oplegvel Raadsstuk

Portefeuille M. Divendal
Auteur Mevr. M. Boxhoorn
Telefoon 5115090 E-mail: mboxhoorn@haarlem.nl
STZ/JOS Reg.nr. STZ/JOS 2009/215475
Te kopiëren: B & W-vergadering van 11 november 2009

Onderwerp

Haarlem Sport! Agenda voor de Sport

DOEL: Besluiten

De raad is bevoegd besluit te nemen over de nota 'Haarlem Sport!, Agenda voor de Sport 2010-2014'.

B&W

1. Het college stelt de raad voor in te stemmen met de nota: 'Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014.
2. De kosten van het besluit worden gedekt uit bestaande middelen.
3. De betrokken sportorganisaties ontvangen na besluitvorming informatie over dit besluit; de media krijgen een persbericht
4. Het college stuurt dit voorstel naar de gemeenteraad, nadat de commissie Samenleving hierover een advies heeft uitgebracht

Raad:

Besluit in te vullen door griffie	Moties en amendementen in te vullen door griffie
☐ Conform	☐ Ja
☐ Gewijzigd	☐ Nee
☐ Aangehouden	
☐ Afgevoerd	Datum vergadering

Raadsstuk

Onderwerp: Haarlem Sport! Agenda voor de Sport

Reg.nummer:

1. Inleiding

Bijgevoegde nota, 'Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014', geeft de kaders aan waarbinnen het sportbeleid zich de komende jaren kan gaan ontwikkelen. Concreet betekent dit dat aansluiting gezocht wordt met het landelijk beleid, maar dat er voor de Haarlemse situatie specifieke accenten worden gelegd. Tevens sluit de nota aan bij de reeds door de raad vastgestelde nota's zoals bijvoorbeeld 'Kiezen voor Jeugd', 'Gemeentelijk gezondheidsbeleid Haarlem 2007-2010' en de Programmabegroting 2010-2014. Hoofddoelstelling is het realiseren van punten zoals genoemd in de Programmabegroting, programma 4.3.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de raad voor:

- In te stemmen met de nota: 'Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014'.

3. Beoogd resultaat

Met het vaststellen van deze nota kan de gemeente Haarlem werken aan de volgende doelen uit de Programmabegroting 2010-2014:

Beleidsveld 4.1, Jeugd.

Kinderopvang, spel en exploratie

Vanuit de Rijksimpuls Brede School, Sport en Cultuur stimuleren van het aantal aangestelde combinatiefunctionarissen, medewerkers van een enkele werkgever die werkzaam zijn op meerdere terreinen als onderwijs, sport en cultuur. In totaal zijn er jaarlijks 10,3 combinatiefunctionarissen in dienst.

Beleidsveld 4.2, Sport.

1. Verhogen van de sportdeelname onder Haarlemmers van 56 naar 63% volgens de Omnibus(Haarlemmers van 15>)

- a. Het continueren van het aanbod Buurt Onderwijs Sport (BOS)
- b. Vitaliseren van sportverenigingen op basis van resultaten van verenigingsmonitor
- c. Stimuleren van het gebruik van de Haarlem Pas voor sport, het jeugdsportfonds, de jeugdsportpas en de Beweegpas 50+.

2. Het bieden van een topsportklimaat in Haarlem (het organiseren van 2 topsportevenementen per jaar, het ondersteunen van 100 talenten in 2014)

- a. Topsport stimuleren door mogelijkheden te onderzoeken van speciale onderwijsprogramma's voor topsporters i.s.m. het onderwijs.
- b. Het ondersteunen van Haarlemse topsportvoorzieningen net als individuele topsporters en talenten
- c. Het behouden en initiëren van topsportevenementen.

3. Voldoende aanbod van goed onderhouden sportaccomodaties (het vasthouden van de tevredenheid van Haarlemmers over de sportvoorzieningen met rapportcijfer 7)

- a. Optimalisering van sportvoorzieningen door uitvoering van het Strategisch Huisvestingsplan Sport, waardoor een basisinfrastructuur van binnen- en buitensport wordt gerealiseerd.
- b. Daartoe noodzakelijk wegwerken van achterstallig onderhoud aan diverse sportvoorzieningen
- c. Plegen van structureel groot onderhoud ter voorkoming van nieuw achterstallig onderhoud.
- d. Stimuleren van multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties.

4. Argumenten

Een nieuwe sportnota

1.1 In 2002 verscheen de laatste sportnota van de gemeente Haarlem. In de periode vanaf 2002 tot heden is er veel veranderd. Er zijn veel nieuwe ontwikkelingen en financiële (rijks)impulsen geweest. Dit betekent dat het sportbeleid is veranderd. Om dit inzichtelijk te maken en te laten zien wat de gemeente in de toekomst wil doen op het gebied van sport verschijnt deze nota.

1.2 Sportbeleid is een belangrijk beleidsveld. De laatste jaren is er veel geïnvesteerd in het sportbeleid om sporten voor Haarlemmers toegankelijk, laagdrempelig en uitdagend te maken. Bij veel van de gestelde doelen zal nu een vervolgstap gemaakt moeten worden om het beleid verder uit te diepen en te verankeren.

1.3 Door middel van de Agenda Sport worden de speerpunten helder en inzichtelijk.

Financiële Paragraaf

De huidige beschikbaar gestelde middelen zijn toereikend om het beleid te continueren.

Communicatie

Een conceptversie van deze Agenda is uitgebreid besproken met zowel interne als externe partners. Daaruit bleek dat er groot draagvlak is voor de speerpunten die in de Agenda Sport gemaakt worden.

Zo hebben er gesprekken plaatsgevonden met GGD Kennemerland, met de afdeling WWGZ, is de nota behandeld in de WMO Raad en besproken in het stadsdeelmanagers overleg van Wijkzaken. Tevens is er een Ronde Tafel gesprek georganiseerd waarbij de KVLO, SportSupport, STK, SRO, Sportservice Noord-Holland, Stichting DOCK, Haarlem Effect, SDO Haarlem Zuidwest en de VSG (Vereniging Sport en Gemeenten) aanwezig waren en met de gemeente konden discussieren over de visie en speerpunten.

Tenslotte is er in samenwerking met SportSupport een Sportcafé georganiseerd waar zowel politieke partijen als sportverenigingen aanwezig waren en hun mening konden geven over de Agenda voor de Sport.

De uitvoering van het sportbeleid zal door middel van intensieve samenwerking plaatsvinden.

5. Kanttekeningen

geen.

6. Uitvoering

Een groot aantal van de speerpunten die zijn genoemd in Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014 zullen vanaf 2010 worden omgezet in deelnotities. Bij positieve besluitvorming zal verdere realisatie plaatsvinden.

In de prestatieplannen die met de sportorganisaties worden afgesloten zal deze Agenda leidend zijn.

Tenslotte wordt in overleg met de afdeling Communicatie een communicatieplan opgesteld. Dit zal in een later stadium vastgelegd worden.

7. Bijlagen

1. Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014
2. Begroting
3. Verslag Ronde Tafel gesprek
4. Verslag Sportcafé

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

8. Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

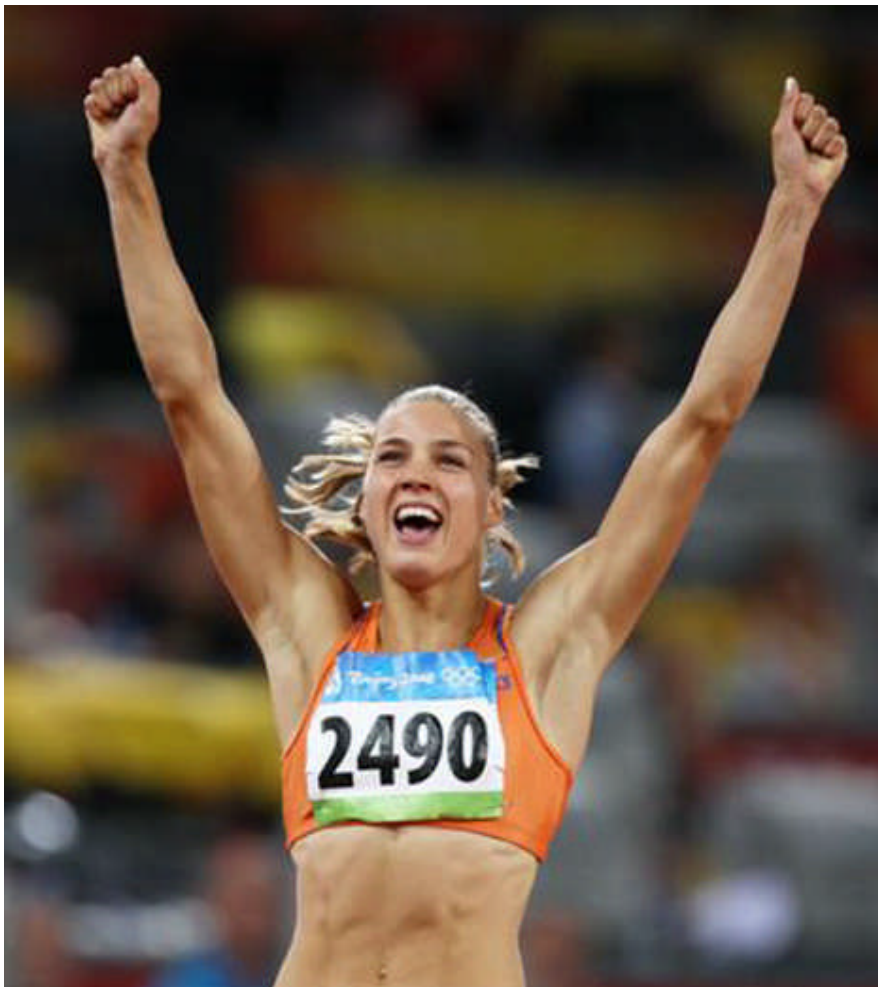
- In te stemmen met de nota: 'Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014'.

Gedaan in de vergadering van ... .. (wordt ingevuld door de griffie)

De griffier

De voorzitter

Haarlem Sport!

Agenda voor de Sport 2010-2014

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
SPORT MOET JE BELEVEN	3
INLEIDING	4
1. TERUGBLIK	5
2. TOEKOMST	7
3. BREEDTESPORT	10
4. TOPSPORT/TALENTONTWIKKELING	17
5. COMMERCIELE SPORT	20
6. SPORT, RECREATIE EN GEZONDHEID	21
7. OPTIMALISERING SPORTACCOMMODATIES	26
8. SAMENVATTING	28
9. TOT SLOT	30
10. FINANCIËN	30
11. LIJST MET AFKORINGEN EN BEGRIPPEN	31
LITERATUURLIJST	32
BIJLAGES	33

Sport moet je beleven

Het is een terugkerende discussie. Waar staat Haarlem voor? Cultuurstad, bloemenstad, winkelstad? Soms wordt dan in dat rijtje ook 'sportstad' genoemd. Soms wordt zelfs met enige heimwee gesteld dat Haarlem vroeger nog een echte sportstad was.

De afgelopen (bijna) vier jaar heb ik als wethouder sport geconstateerd dat Haarlem wel degelijk sportstad is.

In en rond het stadhuis hebben we vele (internationale) kampioenen gehuldigd. Bekenden uit de Haarlemse judo, honkbal, softbal en badmintonwereld. Maar ook oudere jeu de boules spelers of juist jong talent op de ski's.

In een snel tempo ondergaan de sportaccommodaties een ware metamorfose. Meer kunstvelden, betere club- en kleedvoorzieningen, de infrastructuur eromheen weer op orde. Je hebt het overal kunnen zien in Haarlem. Bij tennisverenigingen, bij héél véél voetbalclubs, bij hockey verenigingen en natuurlijk ook bij het honk- en softbal.

Ieder is bezig op zijn of haar niveau prestaties aan het leveren. Duizenden jongeren en ouderen, die week in week uit plezier hebben op het veld of in de zaal. Af en toe zijn er van die bijzondere evenementen. De tweejaarlijkse olympische sportdag voor de groepen 7 en 8 van de basisscholen (2500 kinderen aan het werk op onze sportboulevard!). Of de sportinstuiven in de kerstvakantie. Maar natuurlijk ook de inmiddels vier Haarlemse recreatielopen. Dat zijn weer de plekken waar jong en oud elkaar vinden. Naast de succesvolle jeugd sportpas is de studentensportpas geïntroduceerd.

In deze sportagenda 2010-2014 maken we de balans op: hoe is het Haarlemse sportklimaat en welke accenten vinden we voor de komende jaren belangrijk. Dat bedenkt de gemeente niet alleen. Met 'deskundigen' en de Haarlemse verenigingen hebben we gesproken over deze agenda. Het moet niet de agenda zijn van het Haarlemse gemeentebestuur, maar de agenda voor heel sportend Haarlem.

Het jaar 2010 wordt voor Haarlem een mooi sportjaar. Zowel het Pim Mullier sportpark als het Nol Houtkamp sportpark worden na jaren opknappen 'opgeleverd'. Aan het begin van de zomer is de 25^e Haarlemse Honkbalweek. Op dinsdag 2 maart worden alle Nederlandse olympische winterspelers in Haarlem gehuldigd. In Schalkwijk komen bij de vmbo school LJC2 prachtige nieuwe gymzalen.

Maar de echte sportieve verrassingen zijn natuurlijk nu nog onbekend. Dat zijn de persoonlijke successen. Het behaalde zwemdiploma. Je eerste 10 kilometer onder de 50 minuten. Via de sport merken dat je gewicht minder en je conditie beter wordt. De promotie naar een hogere klasse.

Haarlem sportstad? Daar moet je niet over praten, dat moet je beleven.

Maarten Divendal
Wethouder Sport, gemeente Haarlem

Inleiding

Haarlem sport, en hoe! De laatste jaren heeft de gemeente Haarlem veel geïnvesteerd in haar sportbeleid om sporten voor Haarlemmers toegankelijk, laagdrempelig en uitdagend te maken. Er is geïnvesteerd in de jeugd door middel van de breedtesportimpuls en de BOS (Buurt Onderwijs Sport)-projecten. Hierdoor is voor elke jonge Haarlemmer, uit welke buurt hij of zij ook komt, sport binnen handbereik. Veel van onze jonge inwoners hebben tijdens een van de prachtige Haarlemse evenementen door middel van clinics tijdens of na schooltijd, met de Jeugdsportpas of workshops met verschillende sporten kennis kunnen maken. Er is aansluiting gezocht en gevonden met het jeugdbeleid van Haarlem (Kiezen voor Jeugd) en er is samenwerking ontstaan tussen verschillende instanties, bijvoorbeeld welzijnswerk en onderwijs. De accommodaties zijn grotendeels op orde gebracht of daar wordt aan gewerkt. De Stichting Topsport Kennemerland is opgericht en de Haarlemse topsporters zijn regelmatig in het (inter)nationale nieuws. Kortom, het gaat goed met de Haarlemse sport en daar zijn we trots op!

Dat betekent niet dat we achterover kunnen leunen. Er is nog veel meer te doen en er zal hard gewerkt moeten worden om op het huidige niveau te blijven en stappen voorwaarts te maken. Er zijn onderwerpen binnen het sportbeleid die verder uitgediept moeten worden en er zijn nog altijd groepen die onvoldoende sportmogelijkheden hebben. In deze Agenda dragen we onderwerpen en speerpunten aan, waar de gemeente Haarlem de komende jaren mee aan de slag wil.

Dit sluit aan bij het Coalitieakkoord 2006 – 2010 ‘Sociaal en Solide’, waarin de gemeente Haarlem sport ziet als cement voor de samenleving. Sporten brengt Haarlemmers uit verschillende buurten en met verschillende achtergronden met elkaar in contact op het veld of in de zaal. Sporten is dus niet alleen goed voor de gezondheid maar is ook belangrijk voor de stad. Haarlemmers leren elkaar kennen. Jongeren leren samen te werken, respectvol met elkaar om te gaan en hun energie op een positieve manier in te zetten. De economische impact die topsporters en vooral topsportevenementen voor de stad hebben mag ook niet ongenoemd blijven. Daarbij maken Haarlemse topsporters Haarlemmers enthousiast om zelf aan het sporten te gaan. Haarlem blijft sportstad, ook in de toekomst.

De in deze Agenda omschreven speerpunten zijn in een Sportcafé (met vooral sportverenigingen) en een Ronde Tafel gesprek (met alle sport- en welzijnsorganisaties) besproken. In deze vruchtbare bijeenkomsten bleek een groot draagvlak voor genoemde visie. Resultaten hiervan zijn in de Agenda verwerkt. Een aantal onderwerpen dienen te worden uitgewerkt in deelnotities. De verslagen van deze bijeenkomsten zijn beschikbaar bij de afdeling JOS.

Sport is meer dan alleen het verbeteren van de eigen prestaties. Het vraagt (intensieve) samenwerking. Op deze manier komt het meerjarig sportbeleid tot stand met het daarbij behorende werkplan. Het werkplan zal vervolgens aangepast worden naar de beschikbaar gestelde middelen. Elk jaar zal er een nieuw en waar nodig aangepast werkplan opgesteld worden. Zo kunnen we in de komende jaren met een blijvend actueel beleid met sportief enthousiasme en energie aan de slag!¹

---

¹ In het gehele document worden afkortingen gebruikt. De lijst van afkortingen en begrippen staan op pagina 30, achterin het document.

1. Terugblik

In Haarlem is er in de afgelopen jaren veel gebeurd op sportgebied. Mede gedreven door vele financiële impulsen van het Rijk is het sportbeleid in de gemeente op een behoorlijk peil gekomen.

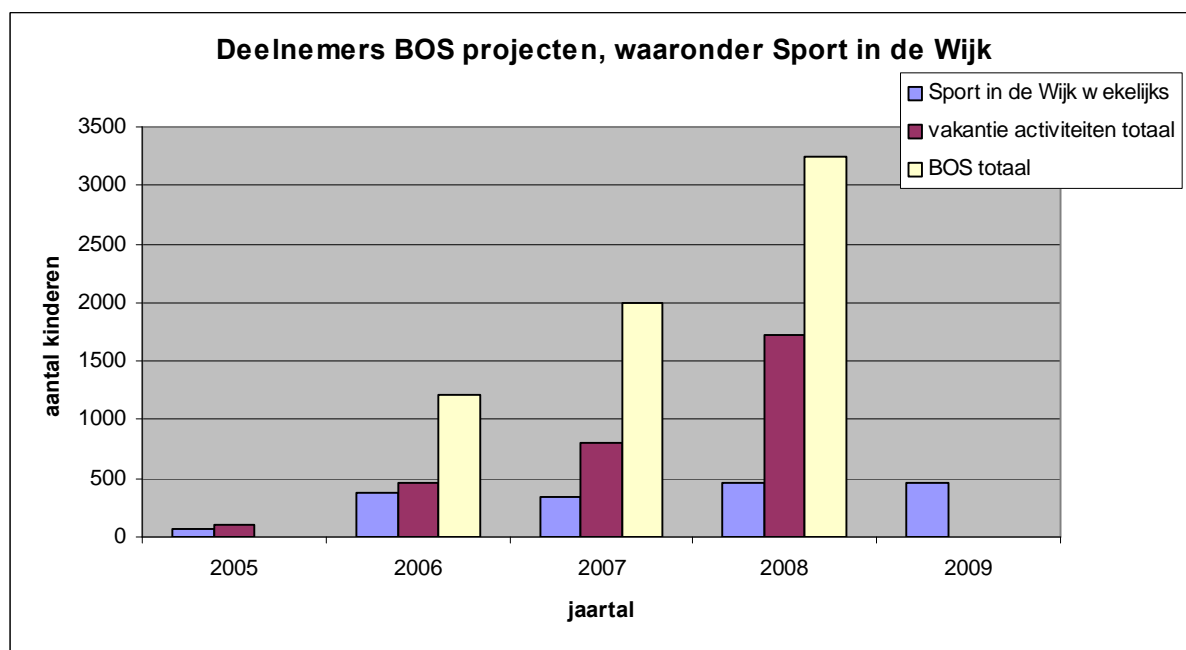
Accommodaties

Zo is er de laatste jaren, met inzet van onze partners, verenigingen en vrijwilligers een grote inhaalslag gemaakt met het wegwerken van achterstallig onderhoud op buitensportaccommodaties. Hierbij is de weg van het opwaarderen van de huidige accommodaties een juiste stap voorwaarts, waarbij alle accommodaties op normniveau gebracht worden.

Met de binnensportaccommodaties moet de werkelijke inhaalslag nog komen. Wel zijn er bij het Stedelijk Gymnasium en de Brede School Meerwijk nieuwe sportzalen gerealiseerd.

Wijkgerichte aanpak

Het coalitieakkoord benadrukt de wijkgerichte aanpak van het sociaal beleid, waarin sport een belangrijk onderdeel is. Er is accent gelegd op sportaanbod in de wijken met verschillende sportstimuleringsprojecten en – activiteiten voor verschillende doelgroepen. Voorbeelden hiervan zijn het project School in Wijk (Brede School ontwikkeling), Buurt-Onderwijs-Sport (BOS) projecten (waaronder Sport in de Wijk), de combinatiefunctionarissen en een Richard Krajicek Playground.

Figuur 1 Ontwikkeling Deelname BOS- projecten Schalkwijk en Oost

(2005 is schatting en 2009 alleen eerste kwartaal)

Integrale aanpak

Na de Breedtesportimpuls (1999-2003), is de Buurt, Onderwijs, Sport (BOS)-Impuls binnengehaald (2005-2011) en in 2008 is de Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur van start gegaan. Dit heeft er toe geleid dat op vele vlakken wordt samengewerkt (scholen, buurten, welzijnswerk en cultuur) om kinderen een adequaat sportaanbod te doen.

Een van de speerpunten van het 'breedtesportbeleid' is ervoor zorgdragen dat oudere en kwetsbare groepen mee kunnen doen aan de verschillende bewegingsvormen. In de afgelopen periode zijn er

verschillende organisaties en intermediairs ingezet om deze groepen meer te laten participeren. Zo heeft SportSupport naast de Jeugdportpas de Beweegpas 50+ ingevoerd.

Sportverenigingen

Sportverenigingen zijn nog steeds de grootste aanbieders van breedtesport. Er is een start gemaakt met het vitaliseren van sportverenigingen. Dit houdt in dat ervoor gezorgd is dat de samenwerking tussen sportbonden, verenigingen, scholen en welzijnswerk op gang is gekomen. De komst van de combinatiefunctionaris is een goede stap in de professionalisering van de sportvereniging. Bovendien is er een convenant met de KNVB getekend om voetbalverenigingen naar een hoger niveau te tillen. Echter, sportverenigingen zullen de komende jaren nog meer moeten worden ondersteund in vitalisering en professionalisering.

Topsport

Naast een organisatie die zich richt op de stimulering van breedtesport (SportSupport) is er in 2007 een stichting opgericht die zich richt op topsportontwikkeling in de stad (Stichting Topsport Kennemerland). Hierdoor heeft de gemeente een slag kunnen slaan in de ontwikkeling van het topsportbeleid.

Evenementen

Zoals gebruikelijk heeft Haarlem zich de laatste jaren nadrukkelijk laten zien met sportevenementen. De Haarlemse Honkbalweek, WK Honkbal, de Zilveren Kruis Achmealoop (voorheen bekend als TROS-loop) en, terug van weggeweest, de Haarlemse Basketball Week.

De fundamenten voor de nieuwe sportagenda zijn gelegd met onder meer:

- Nota Speerpunten Sport 2007-2011;
- Programmabegroting 2009-2013;
- Nota Gemeentelijk gezondheidsbeleid 2007-2010;
- Grote Stedenbeleid;
- Kiezen voor jeugd, 2006;
- WMO programma;
- Prestatieplannen SportSupport en Stichting Topsport Kennemerland;
- Nota VWS 'Tijd voor Sport' 2005.
- Olympisch Plan 2028.

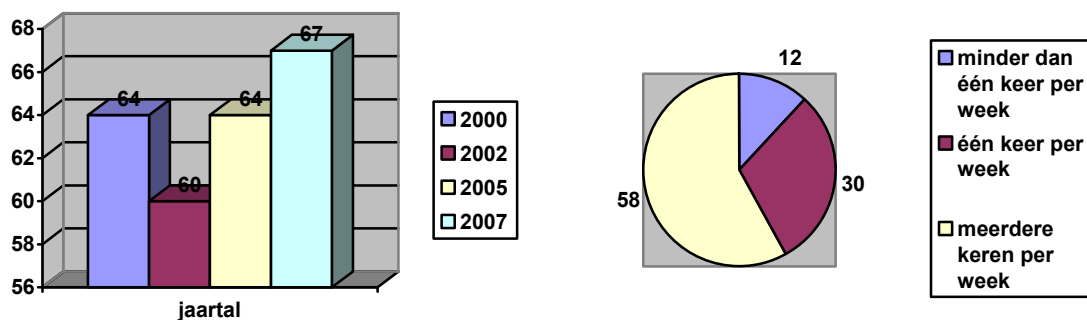
2. De toekomst

Nu de basis van het beleid goed staat, is het tijd om een vervolgstap te gaan maken. Wat vindt Haarlem belangrijk? Waar willen wij verder verdieping in aanbrengen en waarop baseren wij deze keuzes? In de komende hoofdstukken wordt dit verder uitgewerkt.

Visie

Haarlem stimuleert een gezonde en verantwoorde sportbeoefening voor een ieder die dat wenst. Sport wordt ingezet als middel om een aanvullende bijdrage te leveren aan de sociaalmaatschappelijke cohesie en op beleidsterreinen als volksgezondheid, jeugd- en jongerenwerk en integratie. Sport moet gezien worden als iets vanzelfsprekends: sport hoort erbij!

Doelstelling is om het percentage van 67%² van de Haarlemmers die in 2007 als regelmatige sporter te boek staan op te hogen naar een percentage van 70 % in 2012. Landelijk doet 65% van de bevolking minimaal 1 keer per maand aan sport.

Figuur 2 Aantal regelmatige Haarlemse sporters 2007

In de jaren daarna zal de sportparticipatie nog verder moeten stijgen. Het Olympisch Plan 2028 heeft ambitieuze doelen in dit kader, namelijk:

- Verhoging van de sportparticipatie, van 65% in 2008 naar 75% in 2016.
- Verhogen van het aandeel van de bevolking dat sport in georganiseerd verband en aangesloten is bij NOC*NSF – de zogenaamde organisatiegraad – van 28% naar 35%³.

Deze plannen zijn zeer recentelijk gepubliceerd. Wat de financiële consequentie is van deze plannen is nog onduidelijk. De Gemeente Haarlem zal de ontwikkelingen hierin volgen en binnen haar eigen mogelijkheden beleid maken.

Bovenstaande doelen willen we bewerkstelligen door breed in te zetten. Het sportterrein kent vele kanten. Op veel daarvan wil de gemeente Haarlem inzetten om de sportparticipatie te vergroten; dit kan vanuit verschillende invalshoeken. Elk beleidsthema heeft zijn eigen specifiek doelstelling, die uiteindelijk leiden tot een vergroting van de sportdeelname. De beleidsthema's die we benoemd hebben zijn:

1. Breedtesportontwikkeling;
2. Topsport en talentontwikkeling;

² Leefbaarheids Rapportage, 2007

³ Expertrapport Nederlandse Sport naar Olympisch niveau, een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028, NOC*NSF, 2009

3. Commerciële sport;
4. Sport, recreatie en gezondheid;
5. Optimalisering sportaccommodaties.

Aan het einde van deze hoofdstukken staat in de speerpunten benoemd wat we uiteindelijk willen bereiken.

Rol gemeente

De gemeente treedt op als regisseur, opdrachtgever en coproducteur van de sport in Haarlem. In navolging van de nota Integraal Jeugdbeleid Haarlem uit 2006 willen we benadrukken dat de gemeente slechts een van de spelers is in het werkveld. De regierol betekent dan ook niet dat de gemeente in ieder project het voortouw neemt. Zij zal echter wel een bijdrage leveren aan de afstemming en voorwaarden scheppen voor activiteiten en samenwerking.

Regisseren is namelijk: Stimuleren, Situeren, Steun creëren, Structureren en Sturen⁴ (de 5 S-en): Onder het begrip stimuleren wordt verstaan dat de gemeente een actieve opstelling heeft en initiatief neemt waar het de ontwikkeling van de sport in Haarlem betreft.

Situeren houdt in dat bestaande netwerken en bestaand beleid als uitgangspunt dienen voor nieuwe initiatieven en dit moet daarom duidelijk in kaart worden gebracht.

Steun creëren betekent dat met burgers en instellingen gezocht wordt naar een gezamenlijk gedragen visie op het beleid en dat de doelstellingen niet alleen door de gemeente bepaald worden.

Structureren betreft het onderhouden en aanpassen van het netwerk, het scheppen van duidelijke overlegstructuren en het maken van afspraken over bijvoorbeeld het oplossen van conflicten.

Sturen tenslotte, betekent actief activeren: niet alles tegelijkertijd aanpakken maar prioriteiten stellen, alert zijn op kansen en mogelijkheden en het bevorderen van verscheidenheid.

Vanuit deze regierol heeft de gemeente een aantal organisaties aangewezen om het beleid uit te voeren. Dit zijn organisaties die zich richten op breedtesport, topsport en accommodaties. In de huidige situatie zijn dat respectievelijk SportSupport, Stichting Topsport Kennemerland en SRO. De gemeente zal via de site www.haarlem.nl uitdrukkelijker informatie over sportbeleid en sportactiviteiten aandacht geven.

Bovendien zijn er in Haarlem twee sportopleidingen, namelijk het CIOS en INHolland Sport en Beweging. In een intensieve samenwerking met deze twee partijen kan veel winst behaald worden in de ontwikkeling van beleid (stagiaires en onderzoek) en de uitvoering (ondersteuning bij (top)sportevenementen). Mogelijk kan deze samenwerking ook worden gezocht met het Teylerscollege dat een aantal sportklassen heeft en andere scholen voor voortgezet onderwijs met specifieke sportprogramma's, zoals het Mendelcollege.

Tevens zal de gemeente sterk regionaal en provinciaal kijken naar de ontwikkelingen. Op activiteiten die (gemeente)grensoverschrijdend zijn, zal de samenwerking worden gezocht met de buurgemeenten en de provincie Noord-Holland.

De afdeling sport en de uitvoerende organisaties zijn altijd actief op zoek naar andere geldstromen. Een mogelijkheid die nu ook onderzocht gaat worden is een samenwerking met een zorgverzekeraar.

Onderliggend op de eerder genoemde beleidsthema's is het Olympisch Plan 2028. Nederland heeft de ambitie zich kandidaat te stellen voor de Olympische Spelen van 2028. Tot 2016, waarin Nederland zich definitief kandidaat moet stellen, heeft de overheid de intentie om fors te investeren in sport in de breedste zin van het woord om Nederland klaar te stomen voor de Spelen.

In deze Agenda Sport zullen de speerpunten zoals die in het Olympisch Plan voorkomen, terug te vinden zijn. Dit geldt voor bijna alle thema's, want om voldoende draagvlak voor de Spelen te creëren wil de overheid niet alleen in topsport en accommodaties investeren, maar zeker ook in breedtesport,

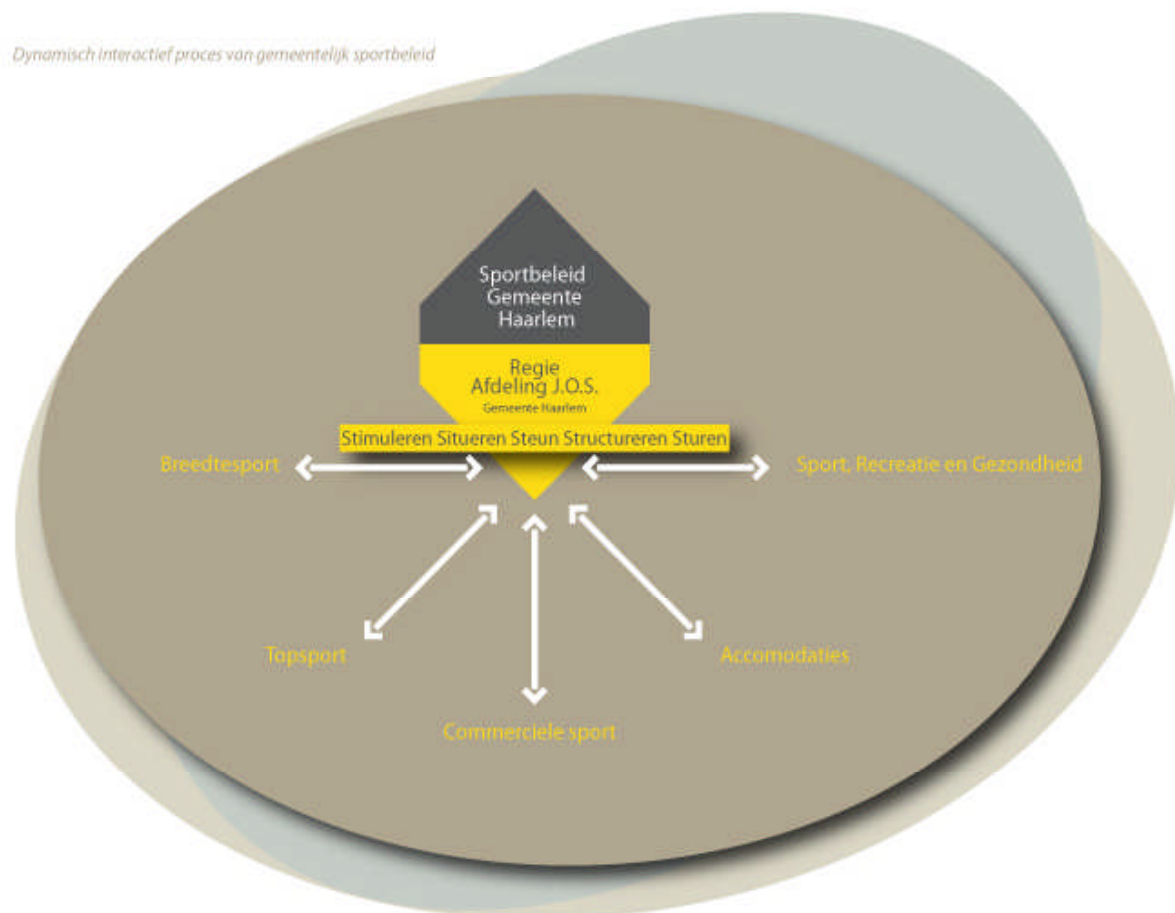
---

⁴ Bron: P.L. Hupe en E. H. Krijn : de gemeente als regisseur van het preventief jeugdbeleid. Een hulpmiddel bij het inventariseren van het aanbod gericht op de jeugd. Den Haag, SGBO, 1997

maatschappelijke thema's, bijvoorbeeld gezondheid, sociale cohesie, opvoeding en onderwijs en gehandicaptensport.

Tenslotte willen we in de toekomst ook aandacht hebben voor het onderwerp integratie-segregatie. Om segregatie in de sport tegen te gaan willen we zoeken naar oplossingen die passend zijn bij de richting die het onderwijs inslaat in deze discussie, met betrekking tot het onderwijsconvenant.

Figuur 3 Dynamisch interactief proces van gemeentelijk sportbeleid

3. Breedtesportontwikkeling

De sportstimuleringsactiviteiten zijn onderverdeeld in vier thema's:

- a) breedtesportstimulering;
- b) maatschappelijke functie van de sport;
- c) ondersteuning sportverenigingen;
- d) breedtesportevenementen.

a) Breedtesportstimulering

Huidig aanbod

Sport is een belangrijke vorm van vrijetijdsbesteding. De jeugd, en dan met name de schooljeugd, is een groep op wie veel van de sportstimulerende activiteiten zijn gericht. Door verschillende vormen van kennismaking met sport die SportSupport aanbiedt, kunnen kinderen een bewuste keus maken voor een sport die hen ligt.

Voor de jeugd in de leeftijd van 6 tot 18 jaar worden diverse stimulerings- en kennismakingsactiviteiten in de sport georganiseerd, zoals schoolsporttoernooien, de Jeugdsportpas, naschoolse sportactiviteiten voor basisonderwijs en leerlingen van het VMBO, promotie van sporten bij sportverenigingen en sportinstuiven. Daarnaast worden de ouderen niet vergeten door middel van een informatiemarkt en de Beweegpas 50+, met een sportkennismakingsaanbod voor actieve vijftigers.

Gewenst aanbod

Het is wenselijk om het huidige aanbod te continueren. Belangrijk is om zo efficiënt mogelijk te werken en de verschillende programma's zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. De afdeling Sport zal de mogelijkheid onderzoeken naar mogelijkheden in Haarlem voor een

schoolsportvereniging of buurtsportvereniging, zoals die zeer succesvol draaien in bijvoorbeeld Rotterdam, naar aanleiding van een proeftuin van NOC*NSF.

Via een pas kunnen we specifieke doelgroepen stimuleren met korting sport te beoefenen.

Voorbeelden hiervan zijn de Beweegpas 50+, Haarlempas, Jeugdsportpas en Studentensportpas.

De laatste is in het studiejaar 2009/2010 nieuw ingevoerd. Studenten zijn volgens het Olympisch Plan 2028 een kansrijke doelgroep om de sportparticipatie te laten stijgen. Ook senioren vormen een doelgroep vanwege de vergrijzing.

Speerpunten

- Continuering schoolsporttoernooien;
- Jeugdportpas: In 2012 is het JSP-programma gehandhaafd, maar heeft betere aansluiting bij de naschoolse sportactiviteiten die in het kader van School in de Wijk plaatsvinden;
- Onderzoek naar mogelijkheden voor Haarlemse school-/buurtsportverenigingen;
- SportZ4U: In 2012 heeft het VMBO in Haarlem een extra sportaanbod voor haar eerste en tweedeklassers naast het reguliere bewegingsonderwijs. Wel kan dit extra aanbod aansluiten op Lichamelijke Opvoeding en tijdens schooltijd plaatsvinden. Afdeling JOS doet eerst onderzoek naar de haalbaarheid van dit project.
- Beweegpas 50 + wordt verder uitgebreid;
- Naschoolse sportactiviteiten (in het kader van de Brede School/ School-in-de-wijk);
- De studentensportpas van INHolland is gelanceerd (september 2009).

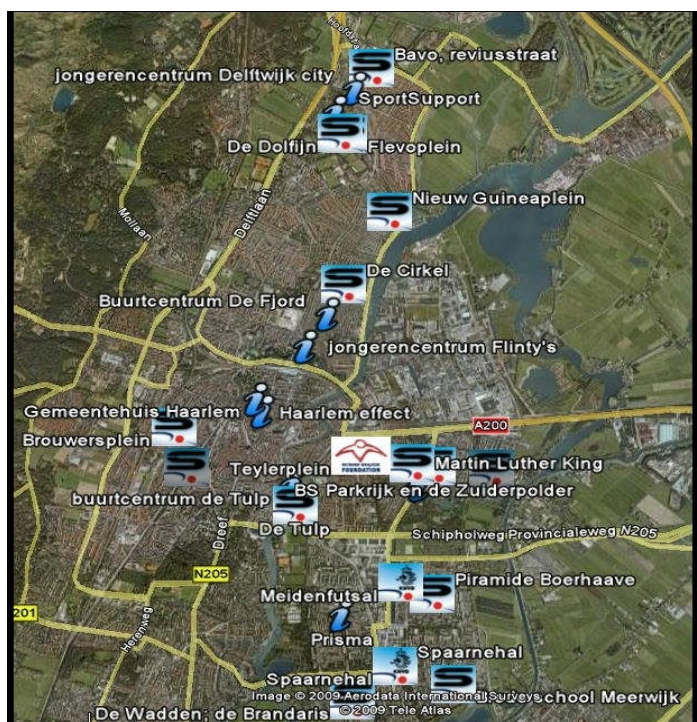
b) Maatschappelijk functie van de sport

Huidig aanbod

Sport is een maatschappelijk bindmiddel tussen welzijn, onderwijs, gezondheid, leefbaarheid, veiligheid en recreatie.

Sporten voor mensen met een verstandelijke of fysieke beperking, het aangepast sporten, biedt een mogelijkheid om te recreëren op eigen niveau. Bij het initiëren en opzetten van activiteiten wordt er samenwerking gezocht met (aangepaste) sportverenigingen, onderwijs en zorginstellingen, met als doel deze doelgroep te stimuleren om aan het aangepast sporten deel te nemen.

Ook bijvoorbeeld voor kinderen in achterstandssituaties hebben baat bij goede sportfaciliteiten en activiteiten.

Figuur 4 Spreiding Sport in de Wijk activiteiten in de stad

Aandachtswijken

Jeugd uit gezinnen met een lage sociaal economische status (SES) vormt een aparte doelgroep bij de activiteiten van SportSupport. Enkele BOS-projecten richten zich op deze groep (Sport in de Wijk) en op allochtoon sportkader (verenigingsondersteuner, trainer/coach, bestuurslid). Daarnaast worden allochtone zelforganisaties ondersteund bij zelf te organiseren sportactiviteiten, zoals een voetbaltoernooi. De gemeente ondersteunt SportSupport met het zoeken naar aanvullende subsidie om bijvoorbeeld het project FEM Fit (voor allochtone vrouwen) te continueren.

Voor de uitvoering van wijkgerichte activiteiten hebben we sinds 2008 beschikking over een Richard Krajicek Foundation Playground, op het Teylerplein. Deze wordt zeer goed

bezoekt. In 2009 komen nog twee Playgrounds erbij en in 2010 een Cruyff Court.

Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur

Met de rijksimpuls Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur worden combinatiefuncties gerealiseerd. Deze impuls wordt in samenwerking met cultuur -, onderwijs - en sportinstellingen gestalte gegeven via prestatieplannen, waarbij de samenhang tussen de scholen, de sportverenigingen en de buurt centraal staat met als doel sport en cultuur zo laagdrempelig mogelijk te stimuleren.

Zo zijn er vakleerkrachten bewegingsonderwijs ook naschools werkzaam als sportbuurtwerker of als vrijwilligerscoördinator/trainer bij een sportvereniging. Hiermee kan met name de wijkfunctie van een vereniging versterkt worden. Deze impuls zal ook de komende jaren een belangrijk aandeel moeten leveren.

Mutare

De gemeente Haarlem onderhoudt al jaren een stedenbandrelatie met de Zimbabwaanse stad Mutare. Het sportproject wordt financieel ondersteund, waardoor een sportcoördinator zich kan bezighouden met de ontwikkeling van sportinfrastructuur en sportactiviteiten in Mutare en Haarlem. Er vindt regelmatig uitwisseling plaats tussen beide steden.

Jeugd Sport Fonds

Ook is er sinds enkele jaren de mogelijkheid om kinderen uit minimagezinnen aan te melden bij het Jeugd Sport Fonds Haarlem. Dit fonds betaalt de contributie en komt tegemoet in de kosten van sportmateriaal en kleding. Mogelijk wordt in de toekomst een combinatie gemaakt met een Jeugd Cultuur Fonds.

HFC Haarlem⁵

Voetbalclub HFC Haarlem is in 2008 gestart met Maatschappelijk Verantwoorde projecten onder de naam stichting HFC Haarlem en Meer. De club organiseert buurtprojecten, een scholenproject en leer-/werkprojecten. Ook voor de 'Haarlem sporten' geldt enige maatschappelijke betrokkenheid (zie Hoofdstuk 2).

Gewenst aanbod

Het huidige aanbod moet minimaal gehandhaafd blijven en waar mogelijk uitgebreid. Voor alle 'kwetsbare groepen' behoort sporten tot de mogelijkheden; voor kinderen in de wijk of buurt waar ze wonen. Dit betekent dat Sport in de Wijk, dat nu door heel Haarlem verspreid is, gehandhaafd moet blijven en dat er gestreefd moet worden om de witte vlekken op de kaart ook in de te vullen, zeker als het gaat om aandachtswijken.

Dit kan door de verschillende ontwikkelingen aan elkaar te koppelen. Bijvoorbeeld door combinatiefunctionarissen in te zetten in de wijken, voor zowel school, buurt als vereniging. Op deze manier sluit dit ook aan bij het 'Kiezen voor Jeugd-beleid'. In de nota *Integraal Jeugdbeleid Haarlem*, waarin nadrukkelijk samenwerking van instanties en de beschikbaarheid van sportaccommodaties in de wijken genoemd wordt, wordt het belang onderstreept dat er in deze wijken een gevarieerd en toegankelijk sportaanbod is.⁶

In 2009 is er door de afdeling Onderzoek en Statistiek onderzoek gedaan naar sportdeelname door allochtone jeugd (12-24 jaar). Daaruit kwam onder andere naar voren dat de sportdeelname van meisjes veel lager is dan van jongens, dat tweederde van de ouders niet sport en dat 31% sport te duur vindt.

---

⁵ Op het moment van schrijven zit HFC Haarlem in financiële problemen. Hierdoor is de toekomst van de club en daarbij de maatschappelijke projecten onzeker.

⁶ uit: Kiezen voor Jeugd, nota integraal Jeugdbeleid Haarlem, 2006

Sport in de Wijk, de projecten van HFC Haarlem, het Jeugd Sport Fonds proberen voor een deel al in te spelen op dit soort knelpunten, maar er zal zeker meer aandacht moeten komen voor een sportaanbod en mogelijkheden voor allochtone meisjes.

Projecten als FEM Fit, Jeugd Sport Fonds, Mutare en HFC Haarlem (en Meer) kunnen gecontinueerd worden. Tenslotte moet er meer aandacht komen voor sport voor Speciaal Onderwijs.

Speerpunten

- Er komt meer aandacht voor Sport Speciaal Onderwijs en sporten voor mensen met een beperking, middels een sportpas/naschools aanbod;
- Sport in de Wijk: het aanbod blijft gehandhaafd en wordt zo mogelijk uitgebreid. Een deel van deze activiteiten vinden plaats op Richard Krajicek Foundation Playgrounds en het Cruyff Court;
- Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur: Er zijn combinatiefunctionarissen werkzaam in de gemeente Haarlem. Dit betekent meer sportende kinderen en professionelere verenigingen. Daarnaast komt er meer verbinding tussen onderwijs, sportverenigingen en/of cultuur;
- FEM Fit: een structurele bijdrage voor allochtone vrouwen;
- JSF: steeds meer instanties weten het JSF te vinden, waardoor er meer verwijzingen zijn;
- Meer aandacht voor meisjes, met name vanaf 12 jaar;
- Mutare: voortzetting van dit stedenbandproject;
- HFC Haarlem zet zijn maatschappelijk verantwoorde projecten voort;
- De Haarlemsporten worden gestimuleerd maatschappelijk verantwoord te

ondernemen.

c) Ondersteuning van sportverenigingen

Huidig aanbod

De sportvereniging van nu wordt op allerlei manieren uitgedaagd een bijdrage te leveren aan de samenleving waarvan zij deel uitmaakt: als plek ter bevordering van de gezondheid, voor ontspanning en als ontmoetingspunt. Deze belangrijke functie dient ondersteund te worden.

Het vitaliseren van verenigingen in hun functioneren als vrijwilligersorganisatie wordt gestimuleerd door middel van serviceverlening en advisering door onder andere SportSupport. Dit gebeurt via de

inzet van combinatiefunctionarissen, cursussen, een nieuwsbrief en een helpdeskfunctie. Ook zijn er al sinds enige jaren bij meerdere clubhuizen naschoolse kinderopvangaccommodaties gerealiseerd.

Daarnaast is het “Sportcafé” een platform voor Haarlemse sportbestuurders en Haarlemse politici om elkaar te informeren over actuele thema’s, zoals de inhoud van de sportnota, combinatiefuncties of accommodatiebeheer en te kijken of er op sommige onderwerpen kan worden samengewerkt. Vanuit de afdeling Jeugd-Onderwijs-Sport vervult de gemeente haar accountfunctie sport.

Gewenst aanbod

Kennisoverdracht moet bijdragen aan de algemene doelstelling dat de sportende Haarlemmer en de bestuurders nuttige kennis ter beschikking heeft. Dit wordt onder andere gerealiseerd door middel van uitbreiding van de huidige digitale databank van SportSupport. Het doel is sportverenigingen informatie te bieden, zodat niet iedereen het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Goede voorbeelden, bijvoorbeeld op het gebied van vrijwilligersbeleid of meerjarenbeleid, kunnen worden gedeeld. Door kennis over de verschillende onderwerpen met anderen te delen kan veel winst worden behaald. Op de website van SportSupport wordt een module geplaatst met nuttige te downloaden producten voor en door verenigingen. Ook nieuwe ontwikkelingen op sportgebied, een vraagbaak, samenwerking met hogescholen en informatie over congressen zijn onderwerpen die op de website kunnen worden gezet.

In 2009 is een verenigingsmonitor uitgevoerd. Dit onderzoek heeft verschillende aspecten van sportverenigingen gemeten over 2008. Hiermee kan een beeld van de algehele staat van de sportverenigingen binnen Haarlem worden verkregen. Het doel hiervan is een nulmeting te realiseren als uitgangspunt voor de verdere ontwikkeling van het Haarlemse sportbeleid. Door een herhaling van het onderzoek na drie jaar zullen lange termijnontwikkelingen in kaart worden gebracht. Knelpunten en sterke punten van de sportverenigingen worden inzichtelijk gemaakt. Zo kan er (indien mogelijk) worden ingesprongen op de vraag van verenigingen door bijvoorbeeld het aanbieden van cursussen of interactieve bijeenkomsten. De verenigingsmonitor 2008 wordt gebruikt om de eerder genoemde goede praktijkvoorbeelden op te vragen bij de verenigingen. Voor de samenvatting van de resultaten wordt naar bijlage 2 verwezen.

Door middel van interactieve bijeenkomsten en workshops wordt kennisoverdracht gerealiseerd. Ook kan gedacht worden aan het aanbieden van cursussen op het gebied van vrijwilligersbeleid, AED, EHBO of calamiteiten. Juist door een echte ontmoetingsplek tot stand te brengen waar opleiding, kennisuitwisseling en archief hand in hand gaan, ontstaat er een meerwaarde. Het samenbrengen van de verschillende vertegenwoordigers uit het werkveld, zoals verenigingen, scholen, wijkcentra, welzijnsorganisaties, kinderopvang en de commerciële sport zal moeten worden gestimuleerd. De focus dient hierbij vooral te liggen op vitalisering van de sportverenigingen en de stimulering van de breedtesport. Sportverenigingen zouden meer in kunnen springen op projecten waarbij sport bij de door ons bepaalde doelgroepen gestimuleerd wordt.

Voor de combinatiefunctionarissen, die deels gefinancierd worden door het Rijk en deels door de gemeente, worden uitgenodigd voor tweejaarlijkse bijeenkomsten. Ook hier staat kennisuitwisseling en informatieoverdracht centraal.

Daarnaast moet er worden ingesprongen op de maatschappelijke stages in het basis - en voortgezet onderwijs. Deze zijn vanaf 2011 verplicht. In de regio Haarlem zijn momenteel 18 scholen voor voortgezet onderwijs actief met maatschappelijke stages, wat wordt gecoördineerd door de Vrijwilligers Centrale. Ook kan eraan gedacht worden personen in te zetten uit de re-integratie- en/of participatieregelingen. Sportverenigingen kunnen dit faciliteren en ondersteunen.

Speerpunten

- Het opzetten van een digitale databank waar, naast de informatie over de sportverenigingen, ook aanvullende informatie beschikbaar is voor de sportverenigingen. Verenigingen delen bijvoorbeeld beleidsplannen;

- Analyse van de resultaten van de verenigingsmonitor die in 2009 is uitgevoerd;
- De organisatie van workshops en interactieve bijeenkomsten voor sportverenigingen en sportgerelateerde organisaties. Het aanbod wordt mede bepaald aan de hand van de input van de verenigingsmonitor.
- Het eens per drie jaar uitvoeren van de verenigingsmonitor;
- De combinatiefunctionarissen die in dienst zijn van de verenigingen ondersteunen deze verenigingen in hun proces van professionalisering en zorgen bovendien voor meer samenhang en dwarsverbanden in wijken met scholen en andere verenigingen en organisaties.
- Organisatie van tweejaarlijkse bijeenkomsten voor de combinatiefunctionarissen;
- Maatschappelijke stages stimuleren.

d) Breedtesportevenementen

Huidig aanbod

Sportevenementen stimuleren de deelname aan sport. Topsport en breedtesport zijn hierin onlosmakelijk met elkaar verbonden. De Zilveren Kruis Achmea Loop, de Haarlem Night Skate, de Haarlemse Honkbal Week en de Haarlemse Basketball Week⁷ zijn evenementen waar top- en breedtesport elkaar ontmoeten. Daarnaast geven sportevenementen een positieve impuls aan de uitstraling van de stad en aan het bedrijfsleven.

Overige evenementen:

- Letterenloop
- Avondvierdaagse
- Grachtenloop
- De Zorgspecialistloop
- BDO Schaaktoernooi
- Haarlemse Korfbalweek

Gewenst aanbod

Bij Stichting Topsport Kennemerland kunnen verenigingen financiële en inhoudelijke steun verkrijgen voor het uitvoeren van nieuwe evenementen. De criteria zijn te vinden op de website van STK. Topsportevenementen die in Haarlem worden gehouden moeten nog meer zichtbaar worden gemaakt. Op scholen kan dit door middel van workshops en clinics.

Met de organisatie van evenementen en beurzen binnen de stadsgrenzen wil Haarlem de nadruk leggen op de verdere ontwikkeling van de sportsector.

In 2008 zijn diverse evenementen gemonitord; hieruit bleek dat er meer aandacht voor PR nodig is. Voor alle evenementen willen we (in samenwerking met de afdeling Economie & Cultuur en City Marketing Haarlem) bepaalde promotieafspraken maken. Ook afspraken over de rolverdeling zijn daarbij van belang, temeer omdat voor evenementen gebruik gemaakt moet worden van een combinatiepakket van verschillende promotiemedia.

Daarnaast zou het voor evenementen voorwaarde moeten zijn dat er een koppeling wordt gemaakt met de breedtesport en dan met name de jeugd. Bijvoorbeeld door een aanbod van 4 clinics op school (zowel primair als voortgezet), met uiteindelijk vrijkaartjes voor een aantal deelnemers. Hierdoor verbeter je het draagvlak voor een sportevenement in de stad.

---

⁷ Door het faillissement van de 'eigenaar' van de Amsterdam Haarlem Basketball week, bv Slam, liggen de eigendomsrechten voor een te organiseren toernooi bij het schrijven van deze Agenda nog in handen van de curator. Ondanks meerdere verzoeken, heeft de curator tot op heden geen toestemming gegeven om een Haarlems Basketball Week onder een andere rechtspersoon te laten organiseren. Voor de volgende jaren zal dat probleem er waarschijnlijk niet zijn, want bij het niet organiseren van een basketballweek in 2009 vervallen de rechten weer terug aan Haarlem.

Speerpunten

- De bestaande evenementen, zoals hierboven vermeld, blijven jaarlijks of tweejaarlijks terugkomen;
- Op basis van vooraf gestelde criteria ondersteunt de gemeente Haarlem, via STK en/of SportSupport een aantal evenementen binnen het beschikbare budget;
- Meer aandacht voor promotie van evenementen;
- Een evenement maakt een koppeling met sportpromotie voor de jeugd.

4. Topsport/Talentontwikkeling

Sporttalent, kampioenen, accommodaties en evenementen zijn visitekaartjes voor de stad. Topsport heeft een belangrijke maatschappelijke en economische waarde. Topsportevenementen zorgen voor een relatief grote spin-off. Het trekt bezoekers uit heel Nederland en soms van daarbuiten en draagt bij aan de citymarketing van de stad. Men eet, drinkt of overnacht in Haarlem.

Huidig aanbod

Topsporters zijn vaak rolmodellen voor de jeugd; zij vervullen een voorbeeldfunctie. Zeker nu het NOC*NSF en het huidige kabinet de afspraak hebben gemaakt om structureel tot de tien beste sportlanden ter wereld te willen gaan behoren biedt dat nog meer mogelijkheden voor de lokale sport. Topsport dient als vaandeldrager, als wegberijder voor de breedtesport. We hebben het in Haarlem de

afgelopen jaren zelf ervaren. Door het faciliteren van jeugdclinics en de Jeugdsportpas zijn veel kinderen enthousiast geworden voor een bepaalde sport.

De voetbal-, hockey-, honk- en softbalverenigingen in Haarlem hebben de laatste jaren weer een behoorlijke aanloop gekregen van jongeren. Na een aantal jaren van relatieve stilstand is de situatie in de gemeente Haarlem langzaam aan het veranderen. Enerzijds door gemeentelijke investeringen in de sportaccommodaties (Pim Mulier,

van der Aart, Nol Houtkamp) en de topsportevenementen (Haarlemse Honkbalweek, Basketballweek en Korfbalweek) anderzijds door de oprichting van de Stichting Topsport Kennemerland, voorheen de SSIH (St. Sportinitiatieven Haarlem).

Ook hebben we sinds de zomer van 2008 een Baseball Academy.

De Stichting Topsport Kennemerland voert het topsportbeleid voor de gemeente Haarlem uit.

De speerpunten daarvan zijn:

- ondersteuning van Haarlemse topsportverenigingen en organisaties;
- ondersteuning van individuele topsporters en topsporttalenten;
- het (mede)organiseren, faciliteren en financieren van het Topsportgala en topsportevenementen;
- creëren van faciliteiten ten behoeve van de combinatie topsport en onderwijs;
- advisering op het gebied van topsportaccommodaties;
- sportmedische zorg voor top- en breedtesport;
- ondersteuning bij het zoeken naar woonruimte;
- het bevorderen van samenwerking tussen gemeenten in de regio;
- contacten leggen met de Provincie-NH, buurgemeentes, NOC*NSF, VWS en sportbonden.

Er zijn in Haarlem kernsporten geformuleerd. Deze kernsporten worden duidelijk ondersteund op met name talentontwikkeling door STK.

De vijf Haarlemsporten zijn:

- Honkbal;
- Softbal;
- Judo;

- Badminton;
- Turnen.

Om deze sporten te ondersteunen worden middelen ter beschikking gesteld. Op deze manier worden ze ondersteund in de realisatie van hun doelen. De clubs leveren de stad tegenprestaties door:

- Deelname aan gemeentelijke sportprojecten, die bijdrage leveren aan gemeentebrede sociaal-maatschappelijke doelstellingen;
- Kennisoverdracht en informatie-uitwisselingen naar andere sportverenigingen van dezelfde sporttak;
- Deelname aan (top)sportoverleg van de vijf Haarlemsporten.

Naast de activiteiten zoals hierboven beschreven heeft de stad de voetbalclub “HFC Haarlem,” een BVO (= betaald voetbalorganisatie). Ook hier is sprake van talentontwikkeling voor de jeugd.

Gewenst aanbod

Bij de ontwikkeling van de topsport kijken we al sterk over de gemeentegrens heen. Om onze doelstellingen te behalen zal er een intensieve samenwerking moeten zijn met de regiogemeenten. Zo voorkomen we dubbel werk of dubbele investeringen met hetzelfde doel. Daarnaast willen we zoveel mogelijk aansluiten bij de zojuist verschenen beleidsnota Topsport van de Provincie Noord-Holland. Uitbreiding van het huidige aanbod is gewenst. In 2012 wil STK DE talentregio van Nederland zijn. Er ligt een basis om de topsportstructuur te versterken en het topsportklimaat in Haarlem te verbeteren. De Stichting Topsport Kennemerland zal dat moeten doen in nauwe samenwerking met de gemeente Haarlem, SportSupport, lokale en nationale sportorganisaties, het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en de media.

De belangrijkste doelstelling blijft talentontwikkeling. Deze talentontwikkeling moet in eerste instantie plaatsvinden binnen de huidige kernsporten, echter het aantal kernsporten kan groeien, zoals turnen in 2009 is toegevoegd aan kernsporten. Dit is ook sterk afhankelijk van de bondsprogramma's; de betreffende bond moet talentontwikkeling als belangrijk speerpunt zien. Op deze manier ontstaan er mogelijk in de toekomst ook 'groeisporten'. Sporten die potentieel hebben in de regio, maar nog niet voldoende talenten hebben afgeleverd om kernsport te worden.

Verder zal een procedure op grond van vrijstelling voor topsport – en cultuur talenten in het basisonderwijs verder ontwikkeld en uitgewerkt worden, zodat kinderen die aan topsport doen meer ruimte en mogelijkheden krijgen zonder dat de leerplichtwet in het geding komt.

We willen de lokale topsporters en talenten in het zonnetje blijven zetten. Haarlem is trots op haar sporters en vindt het belangrijk aandacht te besteden aan winnaars van wereldkampioenschappen, Europese kampioenschappen en Nederlandse kampioenschappen. Ook deelnemers aan de Olympische Spelen en de Paralympics verdienen het om de Haarlemse schijnwerper op zich gericht te krijgen. De afgelopen jaren zijn veel sporters ontvangen en gehuldigd in het stadhuis. Deze lijn zet Haarlem voort. De criteria voor een ontvangst zijn te vinden op de website van de gemeente, Stichting Topsport Kennemerland en SportSupport.

Tenslotte zijn de ontwikkelingen met betrekking tot het Olympisch Plan 2028 interessant om te volgen. Voor Haarlem is hierin wellicht een belangrijke rol weggelegd, waar met ondersteuning vanuit het Rijk en NOC*NSF op ingezet kan worden.

Speerpunten

- o Er worden talenten ondersteund ten behoeve van hun sport, in 2012 zijn we met onze buurgemeenten DE talentregio van Nederland;
- o De realisatie van een door NOC*NSF aangewezen RTC (Regionaal Training Centrum) of NTC (Nationaal Training Centrum) in Haarlem;

- Vanaf 2010 worden er jaarlijks een aantal evenementen ondersteund die voldoen aan de gestelde criteria;
- De vijf Haarlemsporten zijn sterk georganiseerd, zijn regionaal van groot belang en zijn maatschappelijk actief binnen de overige speerpunten van het gemeentelijk sportbeleid;
- Er wordt een duidelijk format ontwikkeld ter ondersteuning van topsport en onderwijs;
- De sportmedische zorg wordt gebundeld;
- Er wordt een plan opgesteld ten behoeve van de ontwikkeling van het Olympisch Plan 2028.

5. Commerciële sport

Na zwemmen en fietsen is fitness de meest populaire sport geworden in Nederland⁸. Het toenemende aantal sporters in de commerciële sportsector, het feit dat veel takken van sport uitsluitend door commerciële aanbieders worden georganiseerd én het feit dat deze vaak midden in de wijken zijn gevestigd, maakt de commerciële sport vanuit overheidsperspectief een interessante partij.

Huidig aanbod

Een snelle inventarisatie op internet levert 27 sportscholen (fitness en vechtsporten) in Haarlem op. Deze zijn verspreid over de hele stad. Voor elke Haarlemmer is dus wel een sportschool in de buurt te vinden. Andere commerciële sportaanbieders (maneges, klimhallen, squashbanen, dansstudio's) zijn hier nog niet eens in meegenomen. Ook de aanwezigheid van de ijsbaan en golfbanen (in de regio) maakt de gemeente Haarlem extra aantrekkelijk voor haar inwoners. Incidenteel wordt er al samengewerkt tussen deze commerciële sportaanbieders en maatschappelijke activiteiten. Zo werd bijvoorbeeld het gezondheidsproject RealFit, voor jongeren met ernstig overgewicht aangeboden bij Jordan Sport in Schalkwijk.

Gewenst aanbod

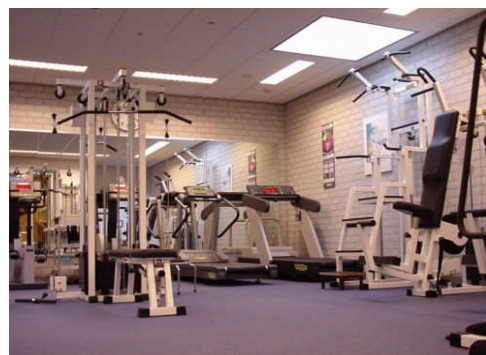
Haarlem ziet een duidelijke uitdaging van dwarsverbanden tussen de commerciële sport en de reguliere sportverenigingen. Bovendien kunnen deze 'commerciëlen' betrokken worden bij het realiseren van het aanbod van (na)schoolse activiteiten en bedrijfssport. Zij kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan de sportstimulering van de Haarlemse burgers. Ook sportverenigingen zouden meer gebruik moeten maken van bestaande (commerciële) accommodaties. In plaats van een nieuw, duur krachthonk te laten bouwen zou eerst onderzocht moeten worden in hoeverre een samenwerking met een commerciële sportschool tot de mogelijkheden behoort.

Tenslotte zou de 'commerciële sport' gebruikt kunnen worden bij de realisatie van de doelen en speerpunten zoals die in het volgende hoofdstuk genoemd worden; gebruik van deze ruimtes in daluren voor specifieke doelgroepen.

Door gebruik te maken van hun expertise, aanbod en accommodatie(s) kunnen eerder genoemde wensen hiermee gerealiseerd worden. De gemeente kan hiermee ondersteunen door haar netwerk in te zetten en netwerkpartners aan te sporen om tot samenwerking over te gaan.

Speerpunten

- Er vinden meer breedtesportprojecten plaats bij commerciële aanbieders. Samenwerking wordt gestimuleerd;
- Er maken meer topsporters gebruik van commerciële accommodaties. In plaats van nieuwbouw wordt gezocht naar samenwerking met commerciële aanbieders;
- Verenigingen maken meer gebruik van commerciële faciliteiten.
- Commerciële centra worden gestimuleerd hun faciliteiten beschikbaar te stellen voor specifieke doelgroepen.

⁸ Expertrapport Nederlandse Sport naar Olympisch niveau, een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028, NOC*NSF, 2009

6. Sport, recreatie en gezondheid

Aansluitend op het vorige hoofdstuk zien we een algemene ontwikkeling in de sterk toegenomen behoefte aan meer flexibele vormen van sportbeoefening. Mensen willen steeds meer sporten op momenten dat het hen uitkomt en willen zich niet verplichten tot wekelijkse trainingen en wedstrijden. Ongebonden sporten wordt hierdoor aantrekkelijker. Fietsen en wandelen zijn op dit moment populair. Sport en recreatie gaan hier hand in hand. In samenwerking met een groot aantal externe organisaties heeft Haarlem de afgelopen jaren een aanbod voor deze doelgroep gerealiseerd. Er dient een vervolgstap te worden gezet.

Huidig aanbod

In een speciale Watersportnota staat de watersport centraal. Er is aandacht voor de hengelsport, die door een zeer grote groep mensen met veel plezier wordt beoefend. Ook de regioroutes voor de kanoliefhebber worden benoemd. Zo zijn er de Molenroute en de Bollenroute.

De bestaande bewegwijzerde fietsroutes zullen verder ontwikkeld moeten worden en waar nodig een opfrisbeurt moeten krijgen.

Wandel- en hardlooproutes moeten in stand worden gehouden en vernieuwd. Het bekende Ommetje in Haarlem-Noord is daar een goed voorbeeld van. Bekeken wordt hoe fiets- en wandelroutes uitgebouwd en waar nodig aangepast en vernieuwd moeten worden.

Op het gebied van gezondheid is er een aantal projecten in Haarlem geweest. Vanuit de BOS-impuls zijn er een projecten

geweest voor de jeugd, te weten Real Fit, Beter (Zw)eten en Fit, Food & Fun.

In de nota Gemeentelijk Gezondheidsbeleid zijn er speerpunten benoemd die aansluiten op dit onderwerp:

- Het percentage volwassenen met overgewicht mag niet stijgen (2005);
- Het percentage jeugdigen met overgewicht moet dalen (2005);
- Het aanleren van een gezonde leefstijl van jeugdigen;
- Mensen met een psychische handicap door middel van onder andere sport ondersteunen, en daarmee de gezondheidssituatie te verbeteren (dit heeft geresulteerd in de succesvolle aanpak 'Erbij Horen').

Echter, het gaat nog steeds niet goed met de gezondheid van de Haarlemmer. Uit het Emovo-onderzoek uit 2007 blijkt dat 78 % van de leerlingen van het middelbaar onderwijs niet voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB).⁹

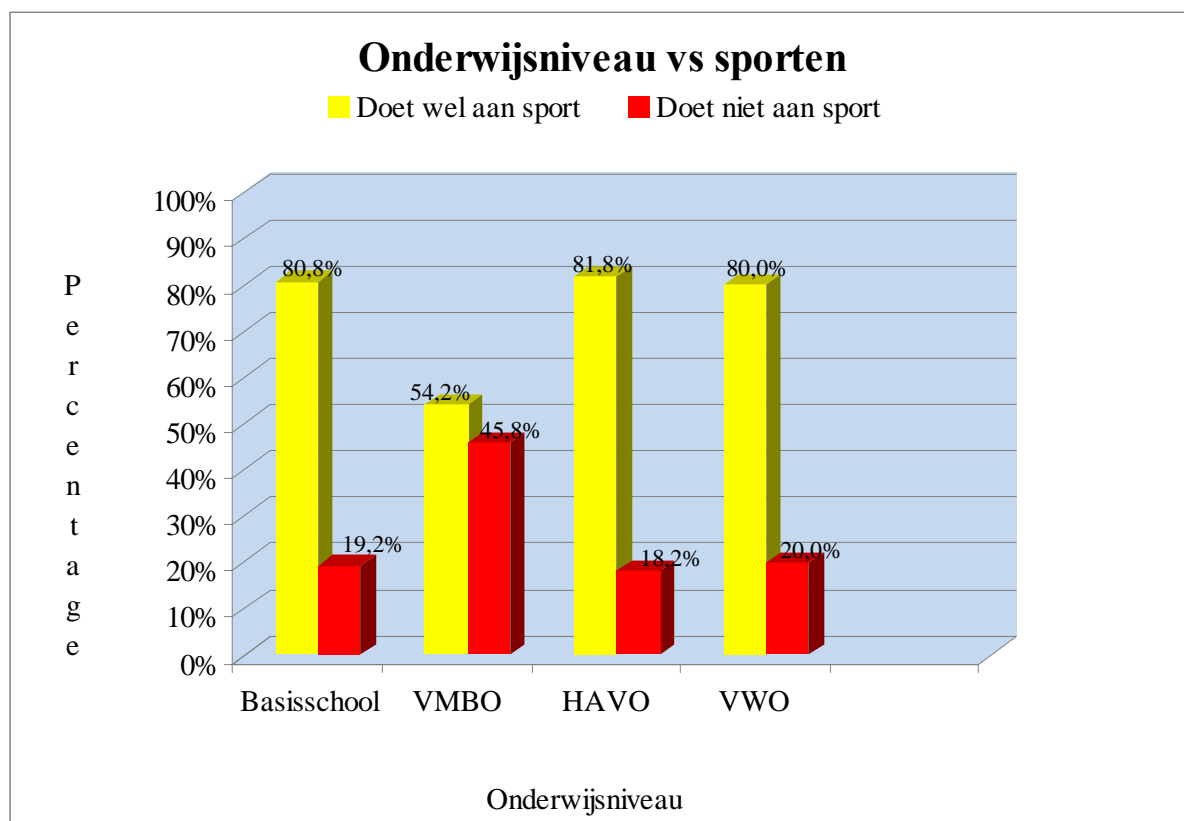
Uit ander onderzoek blijkt nog iets opvallends, namelijk dat leerlingen van het VMBO significant minder sporten dan hun leeftijdgenoten van HAVO en VWO.¹⁰ Dit bleek ook al uit eerder onderzoek

⁹ Emovorapport Haarlem, 'Gezondheid, welzijn en leefstijl van scholieren in Haarlem'. Hulpverleningsdienst Kennemerland/GGD, S.Robroek en R. Cluitmans, 2007

¹⁰ Onderzoek naar de BOS projecten Haarlem-Oost en Haarlem-Schalkwijk, R. van Suchtelen en L. Leegwater, 2009

van de projectgroep overgewicht uit 2005.¹¹ Dit is een reden om het eerdergenoemde project SportZ4U (Hoofdstuk 3a) te continueren.

Uit dat onderzoek blijkt ook dat van de basisschoolkinderen gemiddeld 80% aan sport doet. Recentere gegevens over overgewicht bij Haarlemse kinderen zijn nog niet beschikbaar, maar in 2005 leed gemiddeld 15% van de kinderen uit de regio aan overgewicht of ernstig overgewicht.¹² In voorjaar 2010 zal een nieuw onderzoek moeten uitwijzen hoe de jeugd in Haarlem er voor staat.

Uit een voorpublicatie van GGD Kennemerland blijkt dat volwassenen er nog slechter voor staan. Van de Haarlemse volwassenen heeft 30% overgewicht en 9% ernstig overgewicht (of obesitas). Tenslotte geldt ook voor ouderen dat de cijfers verontrustend zijn. Meer dan de helft van de 65-74-jarigen heeft overgewicht (55%), 13% heeft extreem overgewicht. Bij de 75-plussers liggen deze cijfers iets lager, namelijk 47% en 9%.¹³

Om bijvoorbeeld een gezonde leefstijl te bevorderen en overgewicht bij kinderen tegen te gaan is het bewegingsonderwijs een belangrijke component van het sportbeleid. Gymlessen vormen voor veel kinderen de eerste kennismaking met sport. De norm voor het bewegingsonderwijs (voor reguliere basisscholen) is 1,5 (klok)uur per week per groep, inclusief schoolzwemmen. In Haarlem voldoet 26,4% aan de norm. 34% gymt meer dan de norm en maar liefst 39,6% haalt de norm niet. Ongeveer 75% van de scholen doet aan schoolzwemmen, meestal met de groepen 4 en 5.

¹¹ Signalering aanpak preventie van overgewicht bij kinderen 0-19 jaar in Haarlem, voor *OntwikkelingsProgramma Haarlem 2005-2009 Gezond en Wel in de stad*. A. Beukers, J. Cazemier, M. de Koning, A. Pieters, R. Rip, M. Schraven en S. van Tiel, 2005

¹² Presentatie GGD Kennemerland, S. Mérelle, 30 juni 2009

¹³ Rapportage Ouderonderzoek Kennemerland, mei 2008, *Samenvatting en tabellen voor de gemeente Haarlem.*, 2009

Gewenst aanbod

Sport en bewegen in combinatie met gezondheid moet een structurele bijdrage gaan leveren aan de sportieve, gezonde en sociale ontwikkeling. De aandacht voor een gezonde leefstijl is de laatste jaren een steeds belangrijker item geworden. Een onderdeel daarvan is het stimuleren van bedrijfssport. Een zittend kantoorleven heeft te veel nadelige effecten op de gezondheid. De gemeente begint met

zichzelf, door te onderzoeken of er een gevarieerd sportaanbod voor de werknemers gerealiseerd kan worden.

Ook de regionale wandel-, fiets en kanoroutes verdienen blijvende aandacht, vooral om alle routes up-to-date te houden. Dit geldt voor de Molen- en Bollenroute, de fietsknooppuntbewijzing, de hardlooproutes en de wandelroutes. Gezamenlijk met de afdeling Economie en Cultuur worden de wensen en mogelijkheden gezien.

Met huidige (breedtesport-)projecten moet er meer en meer aansluiting worden gevonden bij andere doelgroepen met risico op bewegingsarmoede. VWS vraagt aandacht voor specifieke doelgroepen met risico op bewegingsarmoede. Deze doelgroepen zijn onder andere:

- kinderen met overgewicht;
- allochtone meisjes/vrouwen;
- jeugd uit gezinnen waarvan de ouders een laag inkomen hebben;
- personen met een chronische aandoening (bijv. astma, COPD, reuma, diabetes).

De gemeente Haarlem vindt het belangrijk dat er activiteiten komen voor deze doelgroepen, immers diabetes type 2 komt veel vaker voor bij mensen met een lage ses (2-3 keer zo vaak als bij hoger opgeleiden) en bij allochtonen (tot 6 keer vaker). Dit heeft naast erfelijke aanleg vooral te maken met een ongezondere leefstijl (voornamelijk ongezond eten en te weinig bewegen) en in het kader van sociale cohesie en wijkaanpak is sport een goed middel in de aanpak tegen overgewicht en diabetes.

Overige doelgroepen zijn:

- Psychiatrische patiënten (denk aan het programma Erbij Horen);
- kinderen/volwassenen met een lichamelijke of verstandelijke beperking (Aangepast Sporten);
- 50-plussers;

Het voorgaande zal meer moeten gaan aansluiten bij de bestaande projecten binnen Haarlem, zoals School in de Wijk voor de jeugd, Erbij Horen (voor psychiatrische patiënten) en Bewegpas 50 +. Samen met afdeling Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg wordt dit beleid vormgegeven.

Bekeken kan worden of deze doelgroepen in daluren gebruik kunnen maken van sportaccommodaties en commerciële sportfaciliteiten.

In 2007 verscheen de B&W nota 'Sportstimulering bij kwetsbare groepen'. De afdeling Sport wil de komende jaren verder met de volgende aanbevelingen uit die nota:

- scholing begeleiders van kwetsbare groepen;
- verder gaan met het stimuleren van het toegankelijk maken van sporthallen/terreinen door gebruik te maken van de subsidie 'Duurzame sportvoorzieningen';
- onderzoeken mogelijkheden van zogenaamd Maatjesproject;
- deze aanpak vooral regionaal en/of provinciaal aanpakken;
- inventariseren van inzet van CIOS/INHolland studenten.

Overigens is binnen de projecten JeugdSportPas, School in de Wijk en Sport in de Wijk al speciale aandacht voor kwetsbare groepen.

In het Olympisch Plan 2028 krijgt ook de Gehandicaptensport speciale aandacht met het oog op Paralympische Spelen. Het zou wenselijk zijn om de G-sport ook in Haarlem nader te bekijken, echter die wens is niet zeer nadrukkelijk naar voren gekomen in de gesprekken die de gemeente heeft gehad met de sportverenigingen en uitvoerende organisaties.

Tenslotte is het bewegingsonderwijs uiterst belangrijk voor kinderen. Zwemmen verdient daarin speciale aandacht. Het is gezond, goed voor de lichamelijke ontwikkeling, maar vooral ook belangrijk voor de veiligheid van kinderen. We leven nu eenmaal in een land met veel water. Er moet een sluitend systeem komen waarbij de school aan het eind van groep 7 nagaat of een kind kan zwemmen. De gemeente wil het gehele zwemonderwijs onder de loep nemen om te bekijken of er een dergelijk systeem kan worden ontwikkeld waarbij kinderen met een zwemdiploma de basisschool verlaten. Dit zal besproken worden met de schoolbesturen

In overleg met de schoolbesturen zal het gehele bewegingsonderwijs besproken worden. De gemeente Haarlem vindt het wenselijk dat elke basisschool een vakleerkracht Lichamelijke Opvoeding in dienst heeft. Daarnaast vindt de gemeente het belangrijk dat alle scholen aan de norm van 1,5 (klok) uur bewegingsonderwijs voldoen. Scholen die meer gym willen aanbieden moeten hiervoor de mogelijkheid hebben, mits er ruimte beschikbaar is en de investering hiervoor uit eigen middelen komt. De gemeente kan dit ondersteunen door inzet van combinatiefunctionarissen. Ook de inzet van LOBOS-ers (niveau 4 CIOS) kan daarbij besproken worden. Mogelijk kan een combinatie worden gemaakt met de schoolsportvereniging zoals in genoemd in Hoofdstuk 3a.

Kanttekening is wel dat met name in Haarlem Noord het aantal gymlokalen, in de buurt van scholen, een structureel probleem is. In het Strategisch Huisvesting Plan Sport, dat terug te vinden is in het volgende hoofdstuk, komen we hier op terug.

Al deze genoemde interventies zouden de gezondheid van de Haarlemmers moeten verbeteren. Een aantal hiervan wordt ook genoemd in het advies van GGD Kennemerland aan de gemeente (zie bijlage 5).

Daarnaast wordt in dit advies het belang van integraal werken benadrukt. Een voorbeeld hiervan is Lokaal Actief, een gemeentelijke aanpak om burgers aan te zetten tot een gezonde en actieve leefstijl. Ook zouden we moeten nadenken over het vergunningenbeleid van aanbieders van ongezonde voeding, zoals bijvoorbeeld snackbars, om niet in de buurt van scholen te kunnen vestigen, programma's als Lekker Fit en Gezonde schoolkantine en opvoedingsondersteuning (bijvoorbeeld binnen School in de Wijk).¹⁴

Met al deze adviezen zal de afdeling Sport samen met Gezondheid aan de slag gaan voor het formuleren van concreet gezondheidsbeleid met aandacht voor sport en bewegen.

Speerpunten

- De gemeente Haarlem, afdeling Sport gaat in overleg met de afdeling Gezondheid, volgens het advies van GGD Kennemerland, na wat haalbare doelstellingen zijn binnen het sport- en gezondheidsbeleid en werkt dit uit in een deelnotitie;
- De gemeente gaat in overleg met de schoolbesturen het zwemonderwijs onderzoeken en indien nodig anders organiseren;
- In overleg met de schoolbesturen wordt ernaar gestreefd dat elke basisschool een vakleerkracht Lichamelijke Opvoeding in dienst heeft en de norm van 1,5 klokuur bewegingsonderwijs haalt;
- De gemeente Haarlem, afdeling Sport gaat in overleg met de afdeling Economie en Cultuur de (hard)loop-, fiets en kanoroutes nader bezien en bekijken wat de wensen en mogelijkheden zijn om deze te optimaliseren;

---

¹⁴ Advies voor de gemeente Haarlem, *Gezondheidsbevordering*, J. Panis en R. Dellelijn, GGD Kennemerland, 2009 (zie bijlage 5)

- Inventariseren van de wensen in Haarlem op het gebied van G-sport en sport binnen de geestelijke gezondheidszorg;
- Inventariseren van de mogelijkheden voor het invoeren van bedrijfssport binnen de gemeente Haarlem.

7. Optimalisering sportaccommodaties

Om de doelstellingen van het sportbeleid te realiseren moet het accommodatiebeleid hiermee in overeenstemming zijn. Het in stand houden van voldoende en kwalitatief goede accommodaties, die effectief en doelmatig gebruikt worden, is essentieel voor het behalen van eerdergenoemde speerpunten. Sinds 2008 wordt het beheer en de exploitatie uitgevoerd door SRO.

In dit hoofdstuk zal in het kort het huidige aanbod en de speerpunten met betrekking tot het accommodatiebeleid worden benoemd. Dit zal nog nadere uitwerking vinden in het Strategisch Huisvesting Plan Sport, dat eind 2009, begin 2010 verschijnt. Dit als eerste uitwerking van speerpunten uit deze Agenda voor de Sport.

Huidig aanbod

De laatste jaren wordt er met veel succes en enthousiasme in samenwerking met de vereniging geïnvesteerd in het vernieuwen en moderniseren van de sportaccommodaties. Hieronder volgt een lijst van nieuw afgeleverde buitensportaccommodaties, opknapbeurten, nieuwe kunstgrasvelden of club- en kleedaccommodaties.

- Pim Mulier sportpark (honkbalstadion, kunstgrasvelden, indoorhal, nieuwe top laag atletiekbaan + verbreding sprintbaan met 2 lanen, opknappen aantal tennisbanen);
- Van der Aart sportpark (kunstgrasveld, natuurgrasveld, kleedkamers OG);
- Nol Houtkamp sportpark (in ontwikkeling: club-/kleedaccommodatie, 2 softbal/honkbalveld, 2 kunstgrasvelden);
- Geel Wit (kunstgrasveld en kleedaccommodatie);
- Hockeyclub Haarlem (kunstgrasveld en club-/kleedaccommodatie);
- Aurora (korfbal);
- Davo/United (kunstgrasveld en kleedaccommodatie);
- Saxenburg (kunstgrasveld en parkeerterrein);
- Rapid en HKC (2 kunstgrasvelden en club-/kleedaccommodatie);
- EDO (kleedaccommodaties en kunstgrasveld).
- DSK (aanleg kleed/clubgebouw en kunstgrasvoetbalveld, nog in uitvoering)
- Tennisvereniging Eindhoven
- Alliance (in ontwikkeling bouw kleed-/clubaccommodatie en velden)

Daarnaast is overkapping van de ijsbaan succesvol afgerond.

Er wordt onderzocht wat de mogelijkheden voor een nieuwe Badmintonhal voor Duinwijck zijn.

Bij de VMBO scholen worden nieuwe sportaccommodaties gebouwd en gezocht wordt naar mogelijkheden om de turnvereniging HLC aan nieuwe accommodatie te helpen. Bij al deze ontwikkelingen is veel aandacht voor mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik

In Haarlem is een gevarieerd aanbod aan sportaccommodaties. Dit willen we in de toekomst behouden en waar nodig uitbreiden.

Door inkrimping van het aantal velden de afgelopen jaren komt de grens van wat er minimaal nodig is in zicht.

Gewenst aanbod en speerpunten

Het huidige aanbod moet op peil blijven. Daarnaast verdient de binnensport de komende jaren de aandacht. Op dat gebied zijn er al veel plannen en is er op sommige plekken al gestart met de bouw.

Voorbeelden zijn:

- VMBO complex 023;
- Nieuwbouw VMBO Badmintonpad;
- Nieuwbouw BS Zuidwester, BS Bos en Vaart, de Dreefschool en de Rudolf Steinerschool.

In het Strategisch Huisvesting Plan Sport zal deze paragraaf uitgebreid worden uitgewerkt. Hier noemen we kort een aantal speerpunten:

- In stand houden van het gevarieerde aanbod;
- Kwalitatief goede tot uitstekende accommodaties, verspreid over de stad en goed en veilig bereikbaar;
- Als de situatie het toelaat alleen kiezen voor sporten waarbij het aantal deelnemers per m² sportgrond of –vloer zo hoog mogelijk is en daarbij genuanceerd omgaan met andersoortige sporten;
- Zo veel mogelijk multifunctioneel gebruik;
- Juiste balans tussen kwaliteit en kosten, oftewel goede balans tussen investering en maatschappelijk rendement;
- Van geval tot geval bezien of het wenselijk en mogelijk is om een bepaald type sportaanbod te faciliteren;
- Sportaccommodaties in de wijk zo veel mogelijk handhaven en waar mogelijk uitbreiden;
- Maatvoering, inrichting en voorzieningen van velden en banen e.d. volledig conform de regelgeving van de betreffende sportbond, in voorkomend geval (minimaal) voor het niveau of de klasse(n) waarop/waarin de gebruiker/sportvereniging actief is;
- Kleedruimte(n) op basis van huidige en (te verwachten) toekomstige behoefte van de gebruiker(s); dat wil zeggen eigen beleid gemeente Haarlem, onafhankelijk van normering sportbonden, NOC*NSF en VNG;
- Goed functionerende verenigingen hebben prioriteit bij de facilitering van de accommodatie (zowel binnen als buiten);
- Minimaal één kunstgrasveld per vereniging, indien nodig;
- Indien op een accommodatie sprake is van ondercapaciteit kan de gemeente het gebruik wijzigen;
- Bij onbehoorlijk gedrag van de gebruiker van de accommodatie kan het gebruik hiervan beëindigd worden;
- Beijneshal en Spaarnehshal staan door planvorming onder druk, maar aangezien het gebruik met name in de avonduren van deze sporthallen intensief is dient de capaciteit altijd terug te komen;
- Milieu en Duurzaamheid heeft binnen het accommodatiebeleid prioriteit in het kader van Haarlem Klimaatneutraal.
- Gebruik en aanleg gymnastieklokalen nader bekijken (Strategisch Huisvesting Plan Sport).

8. Samenvatting

In deze Agenda Sport wordt een opsomming gemaakt van het resultaat van het beleid van de afgelopen zeven jaar en worden speerpunten genoemd die de komende jaren de aandacht verdienen.

De Gemeente Haarlem heeft hard gewerkt om de sportaccommodaties op niveau te brengen. Daarnaast is er veel inzet gepleegd op de wijkgerichte aanpak, waar door middel van de BOS-impuls en School in de Wijk veel kinderen zijn bereikt. Ook op integraal niveau is veel bereikt; er is een samenwerkingsverband ontstaan tussen scholen, welzijnswerk, sportkoepels en sportverenigingen waarbij er een adequaat aanbod is gerealiseerd.

Daarnaast is er een begin gemaakt met het professionaliseren van de sportverenigingen, dit met name door middel van de Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur, waarbij combinatiefunctionarissen de spil vormen tussen de verschillende beleidsterreinen.

Door middel van de oprichting van de Stichting Topsport Kennemerland is het topsportbeleid beter vormgegeven. De grote Haarlemse sporten worden ondersteund, talenten hebben een portaal waar ze ondersteuning kunnen vinden en evenementen worden beter gefaciliteerd. SportSupport heeft nadrukkelijk projecten uitgevoerd die breedtesportstimulering tot doel hadden.

In de toekomst wil de Gemeente Haarlem dit aanbod continueren en verder verdiepen. In de nota staan op elk beleidsterrein speerpunten genoemd.

De beleidsterreinen zijn:

- Breedtesport;
- Topsport/Talentontwikkeling;
- Commerciële Sport;
- Sport, Recreatie en Gezondheid;
- Sportaccommodaties.

De breedtesport is onderverdeeld in vier thema's: breedtesportstimulering, maatschappelijke functie van de sport, service, ondersteuning sportverenigingen en breedtesportevenementen. Binnen deze thema's leggen we vooral de nadruk op projecten voor specifieke doelgroepen (ouderen, kinderen uit aandachtswijken, allochtone vrouwen, VMBO- scholieren, kinderen op het speciaal onderwijs), maar is er ook sterke aandacht voor de ondersteuning van het sportverenigingsleven, de samenwerking met het onderwijs, schoolsporttoernooien en de organisatie van (breedte-)sportevenementen.

Voor topsport geldt dat met name talentontwikkeling een belangrijk speerpunt is. Dit komt vooral naar voren in het samenwerken met regiogemeenten, creëren van faciliteiten ten behoeve van de combinatie topsport en onderwijs, het willen binnenhalen van een Regionaal Training Centrum en het ondersteunen van de Haarlemse kernsporten.

Binnen de commerciële sport moet vooral gekeken worden naar een efficiënter gebruik van middelen. Aangezien veel commerciële sportcentra midden in een wijk zitten en goed verdeeld zijn over de gehele stad, willen we verenigingen, topsporters en aanbieders van breedtesportprojecten aanbevelen zoveel mogelijk van deze voorzieningen gebruik te maken.

Als het om sport, recreatie en gezondheid gaat is gezondheid een belangrijk item in de landelijke ontwikkelingen en dus ook in de Haarlemse. Steeds meer Nederlanders kampen met overgewicht, waaruit weer allerlei levensbedreigende ziektes als kanker en hart- en vaatandoeningen voortkomen. Om dit te voorkomen moet vooral preventief veel gedaan worden om de Nederlander en in dit geval de Haarlemmer, meer te laten bewegen. Dit begint al in het basisonderwijs, waar we willen dat de beweegnorm minimaal wordt gehaald, maar ook in het zorgdragen voor goede en aantrekkelijke (hard-)loop-, fiets- en kanoroutes waar de Haarlemmer op een recreatieve manier kan bewegen.

Daarnaast moet er extra aandacht komen voor het zwemonderwijs, G-sport en projecten voor specifieke doelgroepen.

Tenslotte hebben we in deze Agenda Sport aandacht voor accommodaties. Eind 2009, begin 2010 verschijnt het Strategisch Huisvestingplan Sport. Daarin is aandacht voor de kwaliteit en gevarieerdheid van het aanbod, aanbod in de wijk en multifunctionele inzetbaarheid van accommodaties. Verder zijn spreiding van de accommodaties en faciliteiten over de stad en onder de verenigingen belangrijk, evenals het gedrag van de gebruikers.

9. Tot slot

Dit plan moet de beleidslijn zijn voor meerdere jaren, ook na 2012. Elk jaar wordt er een werkplan gemaakt die direct voortkomt uit de Agenda Sport. de diverse speerpunten worden waar nodig uitgewerkt in diverse deelnotities.

Jaarlijks wordt het sportbeleid geëvalueerd. In geval van knelpunten worden er aanpassingen gedaan en in de nieuwe werkplannen meegenomen.

Op deze manier blijft het sportbeleid actueel en voor langere tijd gewaarborgd.

Tenslotte wordt de invoering van een sportraad heroverwogen. Met een goede samenstelling en agenda zou dit een goed klankbord zijn om het sportbeleid regelmatig te toetsen en te evalueren.

10. Financiën

Zie bijlage 1.

11. Lijst met afkortingen en begrippen

AED	Automatische Externe Defibrillator
AHBW	Amsterdam Haarlem Basketball Week
B&W	Burgermeester en Wethouders
BIS	Zoekmachine website Haarlem, publicaties
BOS	Buurt Onderwijs Sport
CIOS	Centraal Instituut Opleiding Sportleiders
Combinatiefuncties	Werknemers die in dienst zijn van 1 organisatie maar voor minimaal 2 organisaties werk verrichten op het terrein van onderwijs, sport of cultuur
COPD	Chronic Obstructive Pulmonary Disease, dit betekent chronisch obstructieve longziekte
Erbij Horen	Sport voor cliënten uit de GGZ i.s.m. Roads, Geestgronden en RIBW
Fit, Food & Fun	Gezondheidsproject voor kinderen tussen de 8 en 12 jaar en hun ouders, met (ernstig) overgewicht.
G-sport	Gehandicaptensport
Gemeente Haarlem/Haarlem	Het college van B&W van de gemeente Haarlem
HHW	Haarlemse Honkbal Week
HKW	Haarlemse Korfbal Week
JOS	Jeugd Onderwijs Sport
JSF	Jeugd Sport Fonds
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
KVLO	Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding
Kwetsbare groepen	bv. Kinderen in achterstandssituaties, chronisch zieken, mensen met een lichamelijke beperking en ouderen
LOBOS	Leraarondersteuner Bewegingsonderwijs en Sport
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité en Nederlandse Sport Federatie
O&S	Onderzoek en Statistiek
RTC/NTC	Regionaal of Nationaal Training Centrum
RealFit	Gezondheidsproject voor jongeren tussen de 13 en 18 jaar en hun ouders, met ernstig overgewicht.
SGBO	Onderzoeksbureau van VNG
SportZ4U	Project voor VMBO scholieren
SSIH	Stichting Sport Initiatieven Haarlem
STK	Stichting Topsport Kennemerland
SRO	Sport Recreatie Onderwijs
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Literatuurlijst

- 2 Leefbaarheids Rapportage, 2007
- 3 Expertrapport Nederlandse Sport naar Olympisch niveau, *een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028*, NOC*NSF, 2009
- 4 De gemeente als regisseur van het preventief jeugdbeleid. *Een hulpmiddel bij het inventariseren van het aanbod gericht op de jeugd*. P.L. Hupe en E. H. Krijn. Den Haag, SGBO, 1997
- 5 Kiezen voor Jeugd, nota integraal Jeugdbeleid Haarlem, 2006
- 6 Expertrapport Nederlandse Sport naar Olympisch niveau, *een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028*, NOC*NSF, 2009
- 7 Emovorapport Haarlem, '*Gezondheid, welzijn en leefstijl van scholieren in Haarlem*'. Hulpverleningsdienst Kennemerland/GGD, S.Robroek en R. Cluitmans, 2007
- 8 Onderzoek naar de BOS projecten Haarlem-Oost en Haarlem-Schalkwijk, R. van Suchtelen en L.Leegwater, 2009
- 9 Signalering aanpak preventie van overgewicht bij kinderen 0-19 jaar in Haarlem, *voor OntwikkelingsProgramma Haarlem 2005-2009 Gezond en Wel in de stad*. A. Beukers, J. Cazemier, M. de Koning, A. Pieters, R.Rip, M. Schraven en S. van Tiel, 2005
- 10 Presentatie GGD Kennemerland, S. Mérelle, 30 juni 2009
- 11 Rapportage Ouderonderzoek Kennemerland, mei 2008, *Samenvatting en tabellen voor de gemeente Haarlem.*, 2009
- 12 Advies voor de gemeente Haarlem, *Gezondheidsbevordering*, J. Panis en R. Dellelijn, GGD Kennemerland, 2009 (zie bijlage 5)

Bijlage 1

Financiën
Invoegen Excel sheet

Bijlage 2

Samenvatting Verenigingsmonitor

Onderzoek

Afdeling Jeugd, Onderwijs en Sport (JOS) wil meer kennis verzamelen over Haarlemse sportverenigingen. Deze informatie kan worden gebruikt bij het opstellen van 'Haarlem Sport!, Agenda voor de Sport 2010-2014'. JOS heeft aan Afdeling Onderzoek en Statistiek (OenS) het verzoek gedaan om een Sportverenigingsmonitor uit te voeren onder de Haarlemse sportclubs over 2008. De bedoeling is deze monitor te herhalen om ook lange termijnontwikkelingen in kaart te kunnen brengen.

Vanaf mei 2009 is gestart met het werven van verenigingen om mee te doen. Iedere sportclub heeft tot 1 oktober de mogelijkheid gekregen de vragenlijst 'online' in te vullen. Ook na herhaalde inspanningen bleef de respons laag. Uiteindelijk heeft 35% (van de 210 verenigingen) meegedaan. Deze respons geeft een goed indicatief beeld van hoe de verenigingen ervoor staan, maar de resultaten kunnen enigszins afwijken indien iedere sportclub had meegedaan.

Resultaten

1. De staat van de verenigingen

- **De algehele typering van de staat:** De meeste verenigingen zijn positief over de algehele staat van hun club. Zo typeert 82% de vereniging als (zeer) 'sterk' en ziet de helft de toekomst (zeer) zonnig tegemoet. Slechts 6% is somber over de toekomst.
- **Financiën:** Ruim de helft van de verenigingen typeert zichzelf als financieel (zeer) 'gezond', daarnaast noemt een groot deel de situatie 'redelijk' (38%). 7% typeert de situatie als 'minder gezond' of 'zorgwekkend'. Als de verenigingen de situatie over twee jaar moeten inschatten, denken ze niet dat die anders dan nu zal zijn.
- **LEDENTAL:** Eén derde van de verenigingen heeft 50 sportende leden of minder (31%), 19% heeft 51 t/m 100 leden, 35% heeft 101 t/m 500 leden en de grootste verenigingen (501 leden of meer) vormen 15% van het geheel. Bijna de helft van de verenigingen heeft geen donateurs. Zij die dat wel hebben, hebben gemiddeld 16 donateurs binnen de vereniging.
- **Aan- en Afmeldingen:** Meer dan de helft van de verenigingen heeft in 2008 meer aan- dan afmeldingen gehad en een kwart had evenveel aan- als afmeldingen. Slechts 16% heeft minder aanmeldingen gehad dan in 2007. Een ledenstop of wachtlijst wordt weinig gehanteerd. Verhuizing, leeftijd, gezondheidsklachten en tijdgebrek zijn de belangrijkste redenen om een lidmaatschap te beëindigen. Ook voor de toekomst zijn de verenigingen positief wat het ledental betreft: 31% verwacht dat het ledental voor de komende twee jaar zal stijgen, tegenover 13% die een daling verwacht.
- **Samenstelling:** Er zijn meer mannen dan vrouwen lid van een sportclub (72% versus 28%). Naarmate de leeftijd vordert wordt deze verhouding evenwichtiger. Hoe ouder de mensen zijn, hoe minder ze bij een vereniging aangesloten zijn. Zo zijn de leden in de leeftijdscategorie 0 t/m 17 jaar 43% van het totaal aantal leden en leden van 65+ 7%. Vier op de tien sportclubs heeft leden met een beperking. Een even grote groep heeft leden met een chronische aandoening. Maar een klein deel van deze verenigingen heeft speciale groepen voor deze mensen om in te sporten (21%). De helft van de verenigingen heeft allochtone leden. De allochtone leden zijn over het algemeen man

(85%). Zowel bij de allochtone mannen als vrouwen neemt het lidmaatschap na het 17e levensjaar drastisch af. Naar verhouding is dit bij allochtone vrouwen nog sterker het geval dan bij allochtone mannen.

- **Trainers:** Eén op de vier clubs heeft een gebrek aan trainers. 7% van de trainers is niet gecertificeerd.
- **Vrijwilligers:** Per iedere 100 sportende leden zijn gemiddeld 16 vrijwilligers actief. Vier op de tien verenigingen zegt niet op zoek te zijn naar vrijwilligers. 42% zegt wel voldoende vrijwilligers te hebben, maar ook nog op zoek te zijn. 18% van de sportclubs heeft een tekort aan vrijwilligers. Ruim de helft van de verenigingen die op zoek zijn naar vrijwilligers zegt dat het functies betreft, die te maken hebben met trainingen geven, bar- en kantinediensten en bestuursfuncties.
- **Accommodatie:** 32% is niet tevreden over de functionaliteit van de accommodatie. Vaak noemen ze de accommodatie te klein of onvoldoende. Over de bereikbaarheid en veiligheid is men over het algemeen meer tevreden (93%). De bereikbaarheid voor mensen met een beperking laat voor een aantal verenigingen te wensen over (18%). 38% investeert in de accommodatie en 14% wil dat gaan doen. De andere helft is niet bereid te investeren in de accommodatie. Dit is overigens meestal omdat ze geen eigenaar zijn van de accommodatie.
- **Knelpunten:** Bijna iedere sportclub ervaart knelpunten (88%). De meest genoemde knelpunten zijn: ledenbehoud of –werving (47%), de accommodatie (44%), het kader (38%) en de financiën (32%).

2. Organisatie en Beleid

- **Samenstelling bestuur:** Van de bestuursleden is de overgrote meerderheid man (80%) en is de gemiddelde leeftijd 52 jaar. Bij bijna de helft van de sportclubs is het bestuur het afgelopen jaar gewijzigd.
- **Doelstellingen en Speerpunten:** 61% van de verenigingen heeft de afgelopen twee jaar voornemens, doelstellingen of plannen op papier gezet. Gevraagd naar waar deze over gaan, worden vaak meerdere onderwerpen genoemd. Meest genoemd zijn: ledenwerving en –behoud, vrijwilligersbeleid, beleidsplan, jeugd, financieel beleid, accommodatie en sporttechnisch beleid. Wat betreft de speerpunten voor de komende tijd zijn de verenigingen eenduidiger: ze willen meer leden en vrijwilligers werven, meer leden behouden en aandacht geven aan de sfeer en de cultuur van de vereniging.
- **Fusie:** 14% is de afgelopen vijf jaar gefuseerd en voor 7% is een fusie (waarschijnlijk) op komst. Maar voor het merendeel geldt dat er geen plannen hiertoe zijn (70%) en wordt ook geen druk ervaren om het wel te doen.
- **Interne communicatie:** Bijna iedere club typeert de interne communicatie als ‘goed’ of ‘zeer goed’. Tegenwoordig zijn niet meer een clubblad of nieuwsbrief het meest gebruikte communicatiemiddel, maar is de website van de vereniging dat.

3. Advies en Ondersteuning

- **Huidig gebruik organisaties en producten:** 83% maakt wel eens gebruik van advies of ondersteuning van een organisatie. Zes op de tien verenigingen krijgt hulp van de desbetreffende sportbond. Ook SportSupport (48%) en de gemeente (37%) worden door een aantal verenigingen om hulp gevraagd. 62% maakt wel eens gebruik van ondersteunende producten. De meest genoemde producten zijn van SportSupport, zoals de Jeugdsportpas, de Beweegpas 50+ en een verenigingsadvies.
- **Gewenst gebruik van professionele ondersteuning:** 69% zou van professionele ondersteuning gebruik maken indien zij daar de middelen voor zouden hebben. Deze professionele krachten zouden zij voornamelijk inzetten bij de werving van leden, vrijwilligers en sponsors en adverteerders. Ook zou een aantal verenigingen ondersteuning willen hebben voor contacten met de gemeente.
- **Samenwerking:** 70% van de verenigingen werkt op één of andere manier samen met andere clubs. Vaak is dit op minimale basis als af en toe overleg tussen besturen

(39%) en het delen van een accommodatie (20%). Eén op de drie sportclubs werkt samen met een onderwijsinstelling.

4. Activiteiten

- **Organiseren van activiteiten:** Tweederde van de verenigingen organiseert activiteiten buiten het reguliere sportaanbod. Dit betreffen vaak toernooien, kampen/weekenden en feestavonden. Daarnaast organiseert driekwart van de sportclubs activiteiten voor niet-leden. Dit zijn meestal 'open dagen' en 'familietoernooien'.
- **Faciliteiten en Voorzieningen:** Vier op de tien verenigingen bieden naast het sportaanbod andersoortige faciliteiten of voorzieningen aan. De meest voorkomende faciliteiten zijn: kantoorfaciliteiten als een werk-, huiswerk- en vergaderruimte of een fax en internet. Verder zegt één op de tien een kinderspeelplaats te hebben. 39% wenst nieuwe faciliteiten of voorzieningen in de toekomst. Dan gaat het meestal om een fitnessruimte, kinderopvang of fysiotherapie.
- **Behoud en Werving van leden:** Bijna de helft van de verenigingen ervaart concurrentie in de eigen sport. Dit is meestal door andere verenigingen in de buurt van dezelfde sporttak. Eén derde van de verenigingen is niet bezig met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten. De helft zegt hierin beperkt actief te zijn. De verenigingen zijn actiever bezig met het flexibiliseren van nieuwe lidmaatschapsvormen. Hierin is de helft beperkt actief, maar zegt 20% zeer actief te zijn en is 23% niet actief. Vier op de tien verenigingen maakt gebruik van de desbetreffende bond voor activiteiten en ondersteuning. Een even groot deel maakt gebruik van ondersteuning door SportSupport.

Bijlage 3

Advies van GGD Kennemerland

- **Overgewicht: wat kunnen we eraan doen?**
- **Advies voor de gemeente Haarlem**

Overgewicht: wat kunnen we eraan doen?

Gezondheidsbevordering (J. Panis & R. Dellelijn), GGD Kennemerland – september 2009

Elke maatregel die ongezond eten ontmoedigt of bewegen bevordert, draagt bij aan de preventie van overgewicht. Er zijn dus veel aanknopingspunten voor een preventieve aanpak van overgewicht en obesitas. Maatregelen kunnen worden gericht op het informeren van de doelgroep, het gezonder maken van de omgeving en op het verbinden van preventie en zorg. Deze maatregelen, de zogenaamde integrale aanpak, moeten de gezonde keuze de gemakkelijke keuze maken. Maatregelen kunnen uitgevoerd worden via verschillende settings, zoals de wijk, de werkplek, de school en de gezondheidszorg (¹⁵Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie voor Jeugd en Gezin, 2009).

Preventie voor jeugd

De jeugd is een belangrijke doelgroep. Het aanleren van gezond gedrag kan het beste zo jong mogelijk beginnen. In de jeugd wordt de basis gelegd voor de gezondheid in de rest van het leven en worden gezondheidsproblemen voorkomen op volwassen leeftijd.

Het informeren van de doelgroep

Kinderen en jongeren brengen een groot deel van hun tijd op school door, de school is daarom een belangrijke setting. Het bevorderen van gezond gedrag is een van de kerndoelen van het basisonderwijs. Als kinderen gezond opgroeien zal dit bijdragen aan sociale vaardigheden en leerprestaties. Kinderen en jongeren kunnen op school leren over een gezonde leefstijl, en ervaren wat een gezonde leefstijl is. In het primair onderwijs komt leefstijl en gezondheid vooral aan bod in natuuronderwijs. In het voortgezet onderwijs wordt een aantal uren per jaar besteed aan de relatie tussen voeding, lichamelijke activiteit en gezondheid. Dit gebeurt overwegend in het vak verzorging, maar ook bij biologie komt het thema aan de orde. Voor zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs is een breed scala aan interventies ontwikkeld door landelijke organisaties, zoals bijvoorbeeld smaaklessen, Lekker Fit, Alle Leerlingen Actief en een gezonde schoolkantine. Deze interventies hebben allen tot doel door structureel aandacht te besteden aan gezonde voeding en voldoende beweging een gezonde leefstijl te bevorderen. Daarnaast is er aandacht voor een gezond schoolbeleid.

Het gezonder maken van de omgeving

De leefomgeving van kinderen en jongeren bestaat uit het gezin waar ze opgroeien, de peuterspeelzaal of kinderdagverblijf of school die ze bezoeken en de buurt waarin ze wonen, sporten en buitenspelen. Ook de media heeft invloed.

Ouders en opvoeders zijn primair verantwoordelijk voor de gezonde ontwikkeling van hun kind. Ouders geven het goede voorbeeld en de rol van ouders is bepalend bij de verwerking van informatie die kinderen van buiten opdoen, bijvoorbeeld via de media en school. Het voedings- en beweeggedrag van ouders zelf is bepalend voor de leefstijl van de kinderen. Om overgewicht bij kinderen tegen te gaan is het dus nodig om ook ouders bewust te maken van en (indien gewenst) te ondersteunen in hun rol als opvoeder op dit terrein.

---

¹⁵ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie voor Jeugd en Gezin. (2009). *Nota overgewicht. Uit balans: de last van overgewicht*. Den Haag.

In peuterspeelzalen en in de kinderopvang kan opvoedingsondersteuning versterkt worden door professionals die daar werkzaam zijn op te leiden en te trainen in het bevorderen van gezonde voeding en bewegen bij baby's en peuters. Met de methodiek 'Beweegkriebels' van het NISB krijgen ouders en professionals ideeën, tips en informatie over bewegen met baby's en peuters. Vanuit het Convenant Overgewicht is een interventie ontwikkeld gericht op ouders van kinderen van 0-4 jaar: 'Eetplezier en Beweegkriebels'. Deze methodiek is ontwikkeld voor medewerkers van peuterspeelzalen, kinderopvang en de voorscholen om ouders te informeren en te adviseren gezond eet- en beweeggedrag bij hun kind te stimuleren.

Basisscholen besteden naast leerstofaanbod ook op andere manier aandacht aan eetgedrag en beweeggedrag leerlingen, namelijk met regels en afspraken over traktaties (traktatiebeleid), meenemen van groente en fruit (schoolgruiten) en bijvoorbeeld een uitdagende indeling van hun schoolplein. Op het voortgezet onderwijs kan door de gezonde schoolkantine het aanbod van voedingsmiddelen gezonder worden.

Ouders en opvoeders kunnen door middel van ouderavonden op school voorlichting krijgen over gezonde voeding en bewegen. Kennisoverdracht en de bewustwording van het nut en plezier van een gezonde leefstijl staan daarbij centraal.

Sport en bewegen zijn een belangrijk onderdeel van gezond opgroeien en dragen bij aan de sociale vaardigheden en leerprestaties. De 'Impuls brede school, sport en cultuur' versterkt de sport, onderwijs –en cultuursector met 2500 combinatiefuncties. De staatssecretarissen van VWS en OCW willen door deze combinatiefuncties zowel het bewegen van jongeren stimuleren als hen kennis laten maken met een actieve beoefening van cultuur. Combinatiefunctionarissen zijn professionals, die deels werkzaam zijn in het onderwijs en deels in de sport- of cultuursector. Hierdoor krijgt de samenwerking tussen school en sport een structurele stimulans. Bij combinatiefuncties valt bijvoorbeeld te denken aan vakleerkrachten en trainers die naschoolse sportactiviteiten organiseren op school of op de sportvereniging en die de verbinding leggen tussen de sportvereniging en het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk (Ministerie van OCW, 2007)

Naast de informatie die kinderen krijgen op school en via hun ouders of opvoeders, speelt ook de media een cruciale rol. De overheid juicht het toe dat in populaire kinderprogramma's stoere en gezonde levende rolmodellen steeds vaker een plek lijken te krijgen. Aan de andere kant wijzen opvoeders en deskundigen op de grote invloed van bepaalde reclame-uitingen die het moeilijker maakt de gezonde keuze te maken. De reclamecode voor voedingsmiddelen verbiedt actieve aanprijzing door populaire stripfiguren en een verbod op spaaracties. Een herziene versie is eind 2007 aan de reclame Code Commissie voorgelegd. De aanscherping bevat onder andere een verbod op de zogeheten 'samplingacties' (het gratis weggeven van een product of een monster) en een beperking van reclame gericht op kinderen tot zeven jaar in massamedia en op internet. De herziene Reclamecode voor voedingsmiddelen is nog niet aangenomen.

Het verbinden van preventie en zorg

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is preventieve gezondheidszorg die aan alle kinderen en jongeren van 0-19 wordt aangeboden. De ontwikkeling van de jeugd wordt gevolgd (monitoring), de JGZ signaleert en adviseert en zet interventies in gang tijdens contactmomenten. Het in kaart brengen van de groei en ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar gebeurt tijdens een preventief gezondheidsonderzoek (PGO) op het consultatiebureau, het in kaart brengen van de groei en ontwikkeling van kinderen van 4-19 jaar gebeurt tijdens een PGO bij GGD Kennemerland. Op een aantal momenten worden kinderen gewogen en gemeten. Ouders krijgen vragenlijsten voorgelegd over het eet- en beweeggedrag van hun kinderen en verdere ontwikkelingen van het kind. Al deze taken zijn opgenomen in het Basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar.

Voor de professionals in de JGZ is een uniform signaleringsprotocol ontwikkeld voor het meten en signaleren van overgewicht bij de jeugd. Het protocol beschrijft de methode, het meetinstrument en criteria voor signalering van overgewicht. Naast het signaleringsprotocol is een overbruggingsplan ontwikkeld dat professionals houvast biedt voor de begeleiding van (ouders met) kinderen overgewicht. Het overbruggingsplan bestaat uit anamneselijsten, adviezen, aanwijzingen voor motiverende gespreksvoering en ondersteunende informatie. De speerpunten zijn het geven van borstvoeding, het drinken van minder zoete dranken, meer buiten spelen en bewegen, minder tv-kijken en computeren en regelmatig en gezond ontbijten.

In consultatiebureaus wordt intensief ingezet op het informeren en adviseren van aanstaande en jonge ouders. De consultatiebureaus worden ondersteund door landelijke organisaties die methodieken en materialen hebben ontwikkeld en voorlichtingscampagnes uitvoeren, onder andere het NIGZ, het NISB en het Voedingscentrum. En voorbeeld daarvoor is het digitale voorlichtingsprogramma 'Hallo Wereld'. 'Hallo Wereld' biedt ouders via internet 24 uur per dag en zeven dagen per week opgroei- en opvoedingsondersteuning, onder andere over het belang van een gezonde leefstijl en een gezonde opvoeding.

Ook tijdens de Periodiek Gezondheidsonderzoeken door Jeugdgezondheidszorg van de GGD wordt ingezet op het informeren over- en het bewustmaken van het belang van een gezonde leefstijl. De arts en verpleegkundige geven informatie en adviezen over voeding, beweging, sport en opvoedingszaken in relatie tot overgewicht. Daarnaast begeleidt de JGZ kinderen met overgewicht en hun ouders of verwijzen kinderen door naar een diëtist, (kinder)arts of groepscursus gericht op kinderen met overgewicht.

Goede medische zorg voor kinderen en jongeren met overgewicht is van groot belang. Beschikbare behandelingen variëren van gecombineerde intensieve leefstijlinterventies en medicatie tot chirurgische ingrepen. De eerste keus voor de jeugd is een behandeling die bestaat uit het verminderen van de energie-inname door verbetering van het eetgedrag en het verhogen van de lichamelijke activiteit. Psychologische behandeling ter ondersteuning van gedragsverandering kunnen worden toegevoegd. Bij de behandeling moeten de eet- en leefgewoonten van het hele gezin betrokken worden.

Preventie voor volwassenen en ouderen

Het doel van preventie voor volwassenen is het stimuleren van een gezond eetpatroon en het aanzetten tot een actieve leefstijl. Voor ouderen is preventie meer gericht op het voorkomen, signaleren en uitstellen van ziekten en aandoeningen om zo lang mogelijk zelfstandig en gezond te blijven. Preventie is niet enkel belangrijk voor de doelgroep jeugd, ook voor volwassenen en ouderen is het van groot belang. Ten eerste door de toename van het aantal gezondheidsproblemen: het gevolg van de vergrijzing, de ongezondere leefstijl in vergelijking met vroeger en een betere vroegtijdige opsporing en herkenning van ziekten. Een tweede reden is de voorbeeldfunctie die volwassenen en ouderen hebben voor (hun) kinderen. Tot slot onderstreept het grote risico op ziekte en sterfte bij volwassenen en ouderen het belang van preventie bij volwassenen en ouderen.

Het informeren van de doelgroep

Burgers zijn primair zelf verantwoordelijk voor hun leefstijl. Het is van belang dat zij beschikken over objectieve informatie, om daarmee een bewuste en geïnformeerde keuze te kunnen maken. Een belangrijk onderdeel van preventiemaatregelen is, naast het informeren van de algemene doelgroep, het specifiek richten van informatie op bepaalde risicogroepen.

Twee belangrijke risicogroepen van de doelgroep volwassenen en ouderen zijn mensen met een lage sociaal-economische status (SES) en allochtonen.

Mensen met een lage SES hebben over het algemeen meer gezondheidsproblemen dan mensen met een hoge SES. Het preventiedoel bij deze doelgroep is daarom het tegengaan en verkleinen van gezondheidsachterstanden. Aansluiting zoeken bij en betrokkenheid van de doelgroep is hierbij van groot belang. Een wijkgerichte aanpak kan hierbij een grote rol spelen (voor meer informatie: zie 'het gezonder maken van de omgeving').

Naast mensen met een lage SES, behoeft de risicogroep allochtonen ook extra aandacht en een specifieke aanpak. Voorbeelden van methoden van deze specifieke aanpak zijn het gebruik maken van eigen kanalen bij het informeren van de doelgroep, zoals bijvoorbeeld via voorlichters eigen taal en cultuur (vetc'ers), het aanpassen van voorlichtingsmateriaal en het richten van aandacht op specifieke gezondheidsproblemen. Twee voorbeelden van interventies met een specifieke aanpak voor allochtonen zijn de campagne 'Kijk op Diabetes' en 'Bewegen valt goed'. De 'Kijk op Diabetescampagne' is een campagne met als doel het stimuleren van een gezonde leefstijl en het vroegtijdig opsporen van diabetes, waarbij een deel van de campagne specifiek op allochtonen gericht is. 'Bewegen Valt goed' is ook een interventie specifiek gericht op allochtonen, met als doel het stimuleren tot een actieve leefstijl. Het algemene doel van preventie voor allochtonen is het verbeteren van de gezondheidstoestand en kwaliteit van leven.

Succesfactoren voor een preventieve aanpak voor de doelgroep ouderen, zijn het bevorderen van betrokkenheid van ouderen, het gebruik van verschillende preventiestrategieën en het samenwerken met verschillende lokale en regionale organisaties om tot één doel te komen. Een voorbeeld van een interventie gericht op ouderen is 'Meer Bewegen voor Ouderen' (MBvO). MBvO zijn speciaal op ouderen afgestemde bewegingsactiviteiten en hebben als doel sociale participatie, integratie en preventie van zorg. MBvO draagt bij aan het zo lang mogelijk zelfstandig blijven functioneren.

Door het nieuwe computertijdperk en de digitalisering is een nieuwe doelgroepbenadering ontstaan: e-health. E-health is het digitale aanbod van gezondheids(zorg) informatie en interventies, zoals voorlichting, advies-op-maat, lotgenotencontact, cursussen en zelftests. Met het aanbod via internet wordt geprobeerd beter aan te sluiten bij de digitale leefstijl. Voordelen van deze nieuwe doelgroepbenadering zijn het vergroten van het bereik van interventies en een kostenbesparing.

Het gezonder maken van de omgeving

Naast het richten van preventie op specifieke doelgroepen en het individu, kan preventie zich ook richten op de omgeving via verschillende settings, zoals het werk en de wijk.

De werkplek is een belangrijke setting, omdat er in Nederland in 2005 ruim zeven miljoen werkenden waren en werknemers de helft van hun dagelijkse tijd op werk doorbrengen. Preventie op het werk richt zich zowel op de leefstijl van de werknemers (door het geven van voorlichting en informatie over het belang van gezonde voeding en beweging) als op de werkomgeving. Hierbij kan men denken aan een gezond voedingsaanbod in de bedrijfskantine of sportmogelijkheden op of na het werk. Uit onderzoek naar effectiviteit blijkt dat vooral de combinatie van verschillende preventiemethoden, een systematische aanpak, ondersteuning vanuit het management en betrokkenheid van de werknemers en –gevers van doorslaggevend belang zijn voor het succes van interventies op werk. Het primaire doel van preventie op het werk is het verbeteren van de gezondheid van werknemers, waardoor mogelijk hun productiviteit zal toenemen (secundair doel). Preventie op werk is de verantwoordelijkheid van werkgevers. Er bestaat echter geen wettelijke verplichting hiervoor en het staat los van de bestaande Arbo-wet. Momenteel wordt de rol van de bedrijfsarts onderzocht en gekeken wordt naar de mogelijkheden voor de bedrijfsarts op het gebied van leefstijladvisering en –begeleiding.

De meeste interventies gericht op de werksetting zijn enkel gericht op bewegen. Voorbeelden van gezondheidsbevorderende interventies op de werkplek zijn 'Lunchwandelen' (Nederlands Instituut Sport en Beweging), 'Fietsplan' (Nationaal Fietsplan), 'Bedrijfssport' (NOC*NSF) en 'Fietsen Scoort' (Landelijk campagnebureau Fietsen Scoort). Lunchwandelen is een interventie met als doel het verhogen van de mate van lichamelijke activiteiten door tijdens de lunch een wandeling te maken. Het Fietsplan heeft als doel het stimuleren van het fietsen naar het werk. Door middel van het fietsplan is het mogelijk om via de werkgever met een belastingvoordeel een fiets aan te schaffen. Fietsen Scoort is een campagne om het fietsen op een actieve en uitdagende wijze te stimuleren. Het brengt resultaten van deelnemers in beeld en vertaalt de fietskilometers van deelnemers in concrete winstpunten voor gezondheid, milieu en een leefbare wereld door registratie van de gemaakte fietskilometers.

Een tweede setting waar preventie kan plaatsvinden is de wijksetting. De wijk dient om twee redenen als setting voor preventie. Enerzijds brengt het wonen in een achterstandswijk gezondheidsproblemen met zich mee door de minder gunstige sociale en fysieke omgeving in de wijk. Anderzijds is de achterstandswijk een 'vindplaats' van personen met een lage SES en gezondheidsachterstanden. In een wijkgerichte benadering wordt samen met de doelgroep (bijvoorbeeld allochtonen, ouderen of lage SES) gezocht naar thema's die aansluiten bij hun belangstelling. De wijkgerichte benadering bevat altijd een combinatie van verschillende activiteiten en gaat meestal gepaard met initiatieven via verschillende organisaties zoals scholen of bedrijven. Het doel van wijkgericht werken is het bevorderen en beschermen van de gezondheid van de wijkbewoners, om zo een fysieke en sociale omgeving te creëren die de bewoners de mogelijkheid geeft meer grip te krijgen op hun omgeving en dus gezondheid. Wijkgerichte interventies dragen bij aan het terugdringen van sociaal-economische gezondheidsverschillen en het vergroten van de leefbaarheid. Ook de WMO biedt kansen om de participatie in de wijk te versterken. Gezondheids- en welzijnsorganisaties kunnen hierbij samen optrekken.

Kansrijke maatregelen voor de wijksetting zijn het realiseren van aantrekkelijke wandel- en fietspaden, het aanleggen van groene zones en sportvelden, het aanleggen van toegankelijke sportfaciliteiten op

loopafstand, het verkeersveilig inrichten van wijken en het realiseren van een veilige en schone omgeving. Ervaring leert dat de uitvoering van wijkgerichte projecten veel tijd kost door onder meer het verwerven van draagvlak bij de doelgroep en het tot stand brengen van intersectorale samenwerking op gemeentelijk niveau die voor deze benadering nodig is.

'Big!Move' (Big Move instituut) en 'Communities that Care' (CtC) (NJI) zijn twee voorbeelden van deze aanpak. Big!Move (Big staat voor Beweging in gedrag) is een bewegingsprogramma voor mensen met verschillende gezondheidsklachten en heeft als doel wijkbewoners te helpen invloed (terug) te krijgen op hun eigen gezondheid door in een groep te bewegen onder professionele begeleiding. Big!Move is speciaal gericht op bewoners van de wijk en gaat uit van een actieve deelname en intensieve samenwerking tussen deelnemers, begeleiders en sleutelfiguren in de wijk. Het doel van CtC is het creëren van een veilige wijk, waarin deelnemers worden aangemoedigd hun capaciteiten aan te spreken en zich optimaal en gezond te ontwikkelen. Samen met de doelgroep wordt gekeken naar de problemen die spelen en die vervolgens met elkaar worden opgelost.

Het verbinden van preventie en zorg

Alle beroepsbeoefenaren in de curatieve gezondheidszorg zijn op enige wijze met preventieactiviteiten bezig. De preventieve taken beperken zich veelal tot het vroegtijdig opsporen van aandoeningen en gezondheidsrisico's (bijvoorbeeld de jaarlijkse controle bij de tandarts) en tot het geven van preventieadviezen en begeleiding om te voorkomen dat gezondheidsproblemen verergeren. De zorg is daarmee een belangrijke setting voor preventie. Preventie maakt in veel gevallen deel uit van de behandeling, zorg en begeleiding, maar wordt niet structureel aangeboden, omdat ze gebaseerd zijn op een individuele hulpvraag. Het doel is daarom het optimaliseren van preventiemogelijkheden in de gezondheidszorg en het verbeteren van signalering en doorverwijzing. Het is belangrijk om ketenzorg bij preventie te stimuleren, waarbij sprake is van een zoveel mogelijk sluitende keten van preventie, vroegsignalering, zelfmanagement en goede zorg, waarin de patiënt centraal staat en maatwerk krijgt aangeboden door een multifunctioneel zorgteam.

Er zijn veel mogelijkheden voor verbetering van preventie in de zorg. Er bestaat echter terughoudendheid, omdat preventie veel tijd kost en intensief is. Toch is de eerstelijnszorg een goede setting om preventie interventies aan te bieden: er is contact met het individu, het is direct toegankelijk, generalistisch en ambulante. Bovendien wordt er gewerkt vanuit een brede kijk op gezondheid, waarbij preventie naast zorg wordt aangeboden en zijn vroege signalering en directe doorverwijzing mogelijk.

Een mogelijkheid voor ketenzorg is gecombineerde leefstijlbegeleiding, bestaande uit drie componenten: advisering en begeleiding bij voeding, beweging en gedragsverandering. Volgens het College voor Zorgverzekering (CVZ) is dit het belangrijkste wapen om aandoeningen te bestrijden die samenhangen met overgewicht en effectiever dan de inzet van de afzonderlijke componenten. Voorbeelden hiervan zijn de 'Beweegkuur' (NISB) en 'Bewegen op Recept'.

De Beweegkuur is een leefstijlinterventie, waar patiënten uit de eerste lijn door een leefstijladviseur, een diëtist en een fysiotherapeut worden begeleid naar een gezonde en actieve leefstijl. Bewegen op Recept is een vergelijkbare interventie waarbij mensen van hun huisarts een doorverwijzing krijgen voor een beweegcursus om de mate van lichamelijke activiteit te verhogen. Daarnaast zijn zowel het 'Preventieconsult' (Nederland Huisartsen Genootschap) als 'Preventiekracht Thuiszorg' in ontwikkeling. Het preventieconsult is bedoeld voor symptoomloze, ogenschijnlijk gezonde patiënten uit de huisartspraktijk met een verhoogd risico op hart- en vaatziekten en is bedoeld om te komen tot betere opsporing, begeleiding en onderzoek naar effectieve methoden. Het programma 'Preventiekracht Thuiszorg', vanaf 2010 'Preventiekracht, dicht bij huis', levert een bijdrage aan een effectieve uitvoering van preventie en gezondheidsbevordering bij (onder andere) thuiszorgorganisaties. Preventiekracht, dicht bij huis richt zich op universele, selectieve en geïndiceerde preventie op onder andere het thema overgewicht. Tot slot kan de ontwikkeling van de preventieve gezondheidsonderzoeken bij ouderen een rol spelen bij de signalering en doorverwijzing van deze doelgroep. Het informeren en adviseren over onder andere overgewicht kan een plaats krijgen in deze onderzoeken.

Advies voor de gemeente Haarlem

Gezondheidsbevordering (J. Panis & R. Dellelijn), GGD Kennemerland – september 2009

Cijfers over de gemeente Haarlem geven aan dat overgewicht bij zowel jeugd, als bij volwassenen en ouderen een probleem is. In dit document wordt een advies ter bestrijding van overgewicht voor zowel jeugd, als volwassenen en ouderen voor de gemeente Haarlem gegeven. Dit advies is niet gebaseerd op het huidige aanbod van interventies op het gebied van voeding en beweging in de gemeente Haarlem. Dit aanbod is (nog) niet onderzocht.

Met lokaal beleid worden in principe dezelfde doelstellingen nagestreefd als met het nationaal beleid. In de nota lokaal gezondheidsbeleid van de gemeente Haarlem, staan doelstellingen beschreven op het gebied van overgewicht voor de doelgroep jeugd. Doelstellingen voor de doelgroep volwassenen en ouderen ontbreken. Omdat gedragsverandering niet van de ene op de andere dag zal plaatsvinden, is het aan te bevelen om gefaseerde subdoelen voor alle doelgroepen te formuleren (Voedingscentrum, 2007). De doelen voor lokaal gezondheidsbeleid, kunnen het beste op drie niveaus worden geformuleerd.

1. Voorwaarden scheppen voor gedragsverandering (korte termijn)
2. Gedrag positief beïnvloeden (middellange termijn)
3. Gezondheidseffecten bereiken (lange termijn)

Voor bijvoorbeeld de bestrijding van overgewicht bij de doelgroep volwassenen, zouden de volgende doelen gedefinieerd kunnen worden. Op de korte termijn: het beweegvriendelijker maken van de woonwerkomgeving. Dit is een voorbeeld van een voorwaarde om gedragsverandering te laten plaatsvinden. Het aanbieden van bedrijfssport of een gezond aanbod in de bedrijfskantine zou het daaropvolgende doel op middellange termijn kunnen zijn, om op deze manier gedrag positief te beïnvloeden. Het gelijk blijven van het percentage volwassenen met overgewicht, zoals gemeten wordt door de gezondheidsmonitor van de afdeling epidemiologie van de GGD, zou tot slot het doel op de lange termijn kunnen zijn.

Bij de bestrijding van overgewicht bij de doelgroep volwassenen en ouderen, moet tevens rekening gehouden worden met de verschillende rollen die deze doelgroepen innemen, en daardoor de verschillende aanpakken die daarvoor nodig zijn. Ten eerste dient deze aanpak gericht te zijn op de leefstijl van de volwassene of oudere zelf, ten tweede op de taak als opvoeder en de voorbeeldfunctie die volwassenen en ouderen vervullen.

Bij de preventie van overgewicht is een integrale aanpak cruciaal. Preventie van overgewicht kan alleen succesvol aangepakt worden, als er wordt ingestoken op een breed samenhangend pakket van maatregelen. Maatregelen kunnen gericht zijn op zowel het informeren van de doelgroep, het gezonder maken van de omgeving en het verbinden van preventie en zorg. Deze maatregelen, de zogenaamde integrale aanpak, moeten de gezonde keuze de gemakkelijke keuze maken. Bovenstaande maatregelen kunnen uitgevoerd worden via verschillende settings, zoals de wijk, de werkplek, de school en de gezondheidszorg.

Tevens verdient het de aanbeveling om naast zorg en welzijn en sport, ook andere beleidsterreinen te betrekken. Hierbij kan gedacht worden aan onderwijs, ruimtelijke ordening, handhaving en verkeer en vervoer. Het beleidsterrein ruimtelijke ordening zou bijvoorbeeld kunnen zorgen voor goede wandel- en fietspaden. Wijkbewoners en werknemers worden zo gestimuleerd om lopend of met de fiets erop uit of naar het werk te gaan.

Voor het uitvoeren van het geformuleerde beleid is het belangrijk om zo veel en zo goed mogelijk gebruik te maken van bestaande, reeds in de gemeente werkzame organisaties en afzonderlijke activiteiten van deze organisaties en beroepsgroepen, (meer) met elkaar in verband te brengen. Door regie vanuit het lokaal bestuur, kan gestimuleerd worden dat deze lokale organisaties, die betrokken zijn bij de preventie van overgewicht, meer gaan samenwerken zodat kennis en middelen worden samengevoegd en beweeg- en voedingsactiviteiten binnen de gemeente meer op elkaar worden afgestemd. Hiervoor kan de werkwijze van 'Lokaal Actief' (kansrijke NASB-interventie) worden ingezet.

'Lokaal Actief' is een gemeentelijke aanpak om burgers aan te zetten tot een gezonde, actieve leefstijl (¹⁶NIGZ, 2007). De nadruk van deze aanpak ligt op mensen met een lage SES, dikwijls de mensen die gezondheidsachterstanden hebben en voor wie extra aandacht gewenst is. Het doel van Lokaal Actief is het informeren van burgers: meer bekendheid geven aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen en aan de relatie tussen lichamelijke activiteit en een gezond gewicht. Uiteindelijk is het doel om het lichaamsgewicht van mensen met overgewicht structureel te verlagen door middel van lichamelijke activiteit en een gezond voedingspatroon. De aanpak stimuleert inwoners van een gemeente deel te nemen aan zowel beweeg- als voedingsactiviteiten. De basis hiervoor is de samenwerking tussen de gemeente en lokale en regionale organisaties. Hiervoor is het van belang dat de gemeente verschillende partijen bij elkaar brengt in een of meerdere werkgroepen. Relevante partijen in gemeente Haarlem zijn onder andere GGD Kennemerland, Sportservice Noord-Holland, Sportsupport Haarlem, Zorgbalans, eerstelijnszorg (huisartsen, apotheken, fysiotherapeuten, praktijkondersteuners, etc.), scholen, peuterspeelzalen en welzijnsorganisaties. Daarnaast is het belangrijk de wensen en behoeften van de doelgroep zelf in kaart brengen. Voor de opzet en uitvoering van Lokaal Actief wordt vooral gewerkt met bestaande budgetten. Binnen Lokaal Actief kunnen verschillende programma's of interventies worden ingepast, met daarin bijvoorbeeld wijkgericht werken als onderdeel daarvan. De gemeente kan met de betrokken partijen afspreken wat iedere organisatie bijdraagt aan de uitvoering van dit programma.

Behalve het bereiken van doelgroepen via kindercentra, onderwijs of buurtwerk is het aan te bevelen een gezonde leefstijl ook bij een breder publiek onder de aandacht te brengen. Dit kan gerealiseerd worden door informatiemarkten, informatie over gezondheid of opvoeding tijdens festivals, een roulerende tentoonstelling of een gezondheidsinformatiepunt in de bibliotheek. Tijdens de tentoonstelling op locatie, kunnen bijeenkomsten (bijvoorbeeld een lezing) georganiseerd worden voor het publiek.

Momenteel zijn voor de preventie en behandeling van overgewicht geen evidence based programma's voorhanden: programma's die op basis van wetenschappelijke criteria zijn opgesteld en geëvalueerd. Effecten op de lange termijn zijn nog weinig onderzocht en de resultaten van de (ook weer) weinige onderzoeken naar deze effecten hebben minder opgeleverd dan verwacht. Daarom wordt aanbevolen zoveel mogelijk gebruik te maken van de veelbelovende interventies die vernoemd staan in de 'handleiding preventie van overgewicht.' Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van het Nationaal Actieplan Sport- en Bewegen. Op www.nasb.nl is een overzicht te vinden van bewezen effectieve en/of kansrijke interventies voor de settings werk, wijk, zorg, school en sport. In de toekomst kan gebruik worden gemaakt van interventies die op kwaliteit beoordeeld zijn door het Centrum Gezonde Leven. Zij werkt momenteel aan een onafhankelijk erkenningsstelsel om de effectiviteit en de kwaliteit van interventies te beoordelen.

Bij het opstellen van doelen en ambities en het formuleren van beleid in de aanpak en bestrijding van overgewicht in de gemeente Haarlem, wordt geadviseerd reeds vanaf het begin rekening te houden met de evaluatie ervan (effect- en procesevaluatie). Het opzetten van goed integraal gezondheidsbeleid op het gebied van overgewicht, zal op de lange termijn zorgen voor effecten in bijvoorbeeld het percentage overgewicht in de gemeente Haarlem. Gezondheidsbeleid zal dus niet direct effecten opleveren op de korte termijn en doelt voornamelijk op de lange termijn effecten. Om dit te bewerkstelligen is het nodig om interventies gedurende langere tijd (enkele jaren) in te zetten. Wel zullen er indirecte effecten op de korte termijn zijn, zoals het verhogen van kennis op het gebied van een gezond voedingspatroon. Procesevaluatie is niet gebonden aan de lange termijn, maar kan ook al in een eerder stadium toegepast worden.

Dat gezondheidseffecten op langere termijn pas zichtbaar zijn is duidelijk te zien bij de succesvolle aanpak van het tabaksonthoudingsbeleid sinds de jaren tachtig. Bij dit beleid zijn vanuit verschillende departementen maatregelen genomen, zoals bijvoorbeeld het instellen van rookvrije openbare ruimten, het reclameverbod, het heffen van accijns en 'stoppen met roken' campagnes. Al deze maatregelen hebben ertoe geleid dat het percentage rokers in de meeste leeftijdsgroepen in de tachtiger jaren daalde, in de negentiger jaren is gestabiliseerd en de laatste jaren weer is gedaald.

---

¹⁶ NIGZ. (2007). Lokaal Actief: www.lokaalactief.nl . Woerden

Advies voor de jeugd

Overgewicht bij de jeugd is een complex probleem en vergt een multidisciplinaire aanpak. Geadviseerd wordt om bij het opstellen van een preventiebeleid voor overgewicht, integraal te werken. Verschillende beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld ruimtelijke ordening (speelveldjes en sporthallen) en verkeer en vervoer (veilige fietspaden) kunnen bijdragen aan het terugdringen van overgewicht. Denk hierbij bijvoorbeeld ook aan het oprichten van een interne intersectorale werkgroep of het aansluiten bij bestaande werkgroepen met thema's die aan (jeugd)gezondheidsbeleid linken.

Investeren in een gezonde woonomgeving is belangrijk om de gezonde keuze te stimuleren. Veilige wandel -en fietspaden stimuleren kinderen lopend of op de fiets naar school te gaan. Het faciliteren van voldoende en betaalbare sportvoorzieningen zal de drempel om te sporten lager maken en voldoende speelplaatsen in de buurt zullen kinderen stimuleren buiten te spelen. De gemeente Haarlem kan in haar vestigingsbeleid opnemen dat er geen vergunningen worden versterkt aan aanbieders van ongezonde voeding, zoals bijv. snackbars, die nabij scholen zijn gevestigd.

Om de schoolgaande jeugd te stimuleren tot een gezond eetpatroon en aan te zetten tot een actieve leefstijl is wenselijk dat zowel basis- als middelbare scholen in hun lessen aandacht besteden aan het eet- en beweeggedrag van hun leerlingen. Scholen kunnen daarvoor veelbelovende interventies inzetten die werken via een gezonde schoolomgeving zoals 'Lekker Fit' voor het basisonderwijs en 'de Gezonde Schoolkantine' voor het voortgezet onderwijs. Daarnaast kunnen leerkrachten basisscholen gebruik maken van de leskoffer 'Voeding en Bewegen', ontwikkeld door GGD Kennemerland. De leskoffer 'Voeding en Beweging' bevat lesmethodes, instructiemateriaal en achtergrondinformatie die gebruikt kunnen worden tijdens de lessen over een gezonde leefstijl.

Voor de sportstimulering bij de schoolgaande jeugd is het aan te bevelen inhoudelijk de aandacht te verleggen van 'kennismaking met sport' naar 'continuering van sport en beweging'. Hiervoor kunnen initiatieven op het vlak van communicatie, voorlichting, opleiding en actieve doorverwijzing ingezet worden. De werkwijze van 'Alle Leerlingen Actief' (kansrijke NASB-interventie) voor zowel het basisonderwijs als voortgezet onderwijs is hiervan een voorbeeld. Binnen een interventie als 'Alle Leerlingen Actief' zou een combinatiefunctionaris vanuit de 'Impuls brede scholen, sport en cultuur' een ideale schakel kunnen zijn.

Om een gezonde leefstijl structureel te maken is het wenselijk dat kindercentra en scholen naast het leerstofaanbod ook op een andere manier aandacht besteden aan eet- en beweeggedrag van de jeugd. Kindercentra en scholen kunnen dit doen door het vormgeven van een gezond beleid. Basisscholen kunnen bijvoorbeeld regels en afspraken over traktaties maken (traktatiebeleid) en fietsenstallingen op scholen faciliteren. Voor het voortgezet onderwijs kan een gezond aanbod in de schoolkantine gerealiseerd worden. GGD Kennemerland kan scholen adviseren over een gezonde schoolomgeving en ondersteunen bij het schoolgezondheidsbeleid. In de gesprekken die GGD Kennemerland in het najaar 2010 met de voortgezet scholen gaat voeren over de resultaten van het Emovo onderzoek zal het schoolgezondheidsbeleid aan de orde komen.

Het stimuleren van spelen en bewegen door de groepsleiding op zowel kindercentra als buitenschoolse opvang is van groot belang. Een voorbeeld van een interventie voor professionals die werkzaam zijn met kinderen van 0 tot 4 jaar, is 'Beweegkriebels' van het NISB. 'Beweegkriebels' biedt ideeën, tips en informatie over bewegen met baby's, dreumesen en peuters. Daarnaast leert de groepsleiding ouders te stimuleren ook thuis spelenderwijs meer te bewegen met hun kinderen. Een interventie voor professionals die werkzaam zijn met kinderen van 4 tot 12 jaar in de buitenschoolse opvang, is 'Beweegplezier vanaf 4'. Professionals worden geschoold en ondersteund in het ontwikkelen en uitvoeren van een uitdagend en op de kinderen afgestemd sport- en beweegaanbod. Zowel 'Beweegkriebels' als 'Beweegplezier vanaf 4' wordt uitgevoerd door Sportservice Noord Holland.

Het is belangrijk niet alleen de jeugd te informeren en te stimuleren tot een gezonde leefstijl maar ook de ouders en opvoeders hierbij te betrekken. Goed voorbeeld doet immers goed volgen. Opvoedingsondersteuning kan vorm krijgen door middel van ouderavonden, verzorgd door een diëtist en een sociaalverpleegkundige van GGD Kennemerland.

Om ouders en kinderen volgens de laatste inzichten te informeren en te adviseren zou gedacht zou kunnen worden aan een bijscholing 'preventie van overgewicht' voor medewerkers van Jeugdgezondheidszorg, diëtisten, huisartsen, fysiotherapeuten enzovoorts. Deze professionals zouden bijgeschoold kunnen worden over voedingsvoorlichting en –richtlijnen.

Aanbevolen wordt om de behandeling van overgewicht in groepsverband, zoals Real Fit en Fit, Food & Fun in Haarlem, te continueren. Professionals werkzaam in de gezondheidszorg (o.a. artsen en sociaalverpleegkundigen werkzaam in JGZ, diëtisten en kinderartsen) die lokaal en regionaal werken moeten beschikken over actuele regionale verwijsmogelijkheden voor deze interventies en deze toepassen voor kinderen met overgewicht. Nieuwe samenwerkingsvormen, zoals de Centra voor Jeugd en Gezin, hebben de opdracht een structuur te ontwerpen die kennis en gegevens uitwisselt zodat optimaal gebruik kan worden gemaakt van elkaars expertise.

Advies voor de volwassenen en ouderen

Ook voor volwassenen en ouderen geldt dat geadviseerd wordt, om bij het opstellen van preventiebeleid voor overgewicht in de gemeente Haarlem, integraal te werken (samenwerken en afstemmen), en om een interne intersectorale werkgroep in te stellen.

De bestrijding van overgewicht bij de doelgroep volwassenen en ouderen heeft twee verschillende invalshoeken. Ten eerste dient de aanpak gericht te zijn op de leefstijl van de volwassenen of ouderen zelf, ten tweede op de taak als opvoeder en voorbeeldfunctie die volwassenen en ouderen vervullen.

In de sportnota 'Haarlem Sport' van de gemeente Haarlem, staan op het gebied van overgewicht geen doelstellingen beschreven voor de doelgroep volwassenen. Omdat preventie van overgewicht bij volwassenen wel belangrijk is en doelstellingen nodig zijn voor de evaluatie van het te formuleren beleid, adviseert GGD Kennemerland doelstellingen te formuleren voor de doelgroep. Voor het formuleren van een doelstelling voor volwassenen kan de landelijke preventienota 'Kiezen voor Gezond Leven' als uitgangspunt dienen. GGD Kennemerland en Sportservice Noord-Holland kunnen de gemeente Haarlem hierbij ondersteunen.

Bij het opstellen van een integraal plan overgewicht, is het van belang te kijken naar het volledige huidige aanbod van interventies en beschikbare voorzieningen in de gemeente. Omdat zowel voeding als beweging van invloed zijn op het ontwikkelen van overgewicht, is het belangrijk een aanbod te creëren, waar zowel een gezond voedingspatroon als een gezond beweegpatroon aan bod komen. Tevens is het vaak zo dat interventies en projecten bedoeld zijn om de doelgroep te informeren over het aanbod bij sport- en beweegaanbieders en de bedoeling hebben om volwassenen en ouderen toe te leiden naar georganiseerde sport (sportverenigingen).

Verder kunnen lichaamsbeweging en sportgedrag positief beïnvloed worden door bestaande en betaalbare faciliteiten beschikbaar te stellen. Deze bestaande voorzieningen, zoals faciliteiten bij gezondheidscentra, winkels en bedrijven, kunnen ook voor beweeg- en sportdoeleinden gebruikt worden. Om dit uit te voeren, wordt aanbevolen om lokale samenwerkingsverbanden op te starten tussen sportaanbieders en partijen als onderwijs, recreatie, welzijn en gezondheidszorg.

Daarnaast kan gekeken worden naar de mogelijkheden voor het opzetten van samenwerkingsverbanden tussen de partners in het veld (zie bijvoorbeeld Lokaal Actief). Kennismaken, optimaal gebruik maken van de kennis en bekendheid van activiteiten van de verschillende organisaties en informatie-uitwisseling zijn van groot belang om overgewicht integraal aan te pakken.

Preventie kan zich richten op verschillende settings, waarvan het werk er één is. Een mogelijkheid om gezonde voeding en beweging op het werk te stimuleren is het beschikbaar stellen van subsidies voor werkgevers om werknemers met de fiets naar het werk te laten gaan, werkgevers te stimuleren te investeren in toegang tot voorzieningen voor het gebruik van sport en beweging en het stimuleren van een gezond aanbod in kantines en bedrijfsrestaurants. Voor de uitvoering hiervan kan gedacht worden aan de campagne 'balansdag op het werk', 'lunchwandelen' en 'bedrijfssport'.

Geadviseerd wordt om samen met de verschillende partners, zoals het management en de bedrijfsarts, deze mogelijkheden te inventariseren, beleid te formuleren en uit te voeren. *Naast werk is ook de wijk een belangrijke setting. In de regio Kennemerland blijkt dat het hebben van overgewicht een relatie heeft met een laag opleidingsniveau. Om deze groep te bereiken adviseren wij de wijkgerichte benadering toe te passen. Mensen met laag opleidingsniveau zijn een van de belangrijkste doelgroepen van deze benadering. Daarnaast wordt geadviseerd om gezondheidsbeleid*

op het gebied van overgewicht een plaats te geven in die benadering en de bestaande initiatieven (interventies en samenwerkingsverbanden) uit te breiden.

Een derde ingang voor preventiebeleid van overgewicht is de eerstelijnszorg, die een rol kan spelen in onder andere vroegsignalering en doorverwijzing. De gemeente Haarlem kan vanuit haar regierol het voortouw nemen door het stimuleren van (meer) betrokkenheid vanuit de eerstelijnszorg, door bijvoorbeeld het organiseren van bijeenkomsten met verschillende betrokken partijen uit de zorg en door de uitvoer van bijvoorbeeld interventies zoals 'beweegkuur' en 'bewegen op recept'. Daarnaast wordt aanbevolen om de mogelijkheid van het preventief gezondheidsonderzoek bij ouderen in de gemeente Haarlem te onderzoeken. Het preventief gezondheidsonderzoek is een middel voor vroegsignalering en het informeren en doorverwijzen.

Informatievoorziening is zowel voor het algemene publiek als risicogroepen (lage SES, allochtonen en ouderen) van belang. Hierdoor beschikken alle burgers over objectieve informatie om een bewuste en geïnformeerde keuze te kunnen maken. Campagnes, voorlichtingen op informatiemarkten, festivals en informatieverspreiding via bijvoorbeeld de bibliotheek of het consultatiebureau voor ouderen zijn manieren om het algemene publiek te bereiken. Indien er risicogroepen in de gemeente Haarlem aanwezig zijn, kan hierop een specifieke aanpak geformuleerd worden. Geadviseerd wordt aan de gemeente om te onderzoeken of en waar risicogroepen zijn binnen de gemeente, welke groepen dit zijn, hoe deze groepen bereikt kunnen worden en welke aanpak dus geschikt is.

Financieel Overzicht Sportbeleid 2010-2014

gebaseerd op beschikbare middelen per jaar

	Sportstimulering	
Breedtesportontwikkeling, gemeentelijk		445679
Topsportontwikkeling, gemeentelijk		95505
Breedtesportontwikkeling, gemeentelijk		1700
	Impuls Brede School, Sport en Cultuur (deelbudget)	
Breedtesportontwikkeling, Rijksfinanciering		185.500
		186.000
	BOS	
Breedtesportontwikkeling, Rijksfinanciering		100000
	Accommodatiebeleid	
Accommodaties, gemeentelijk		4.480.960
Breedtesportontwikkeling, gemeentelijk	Brede School (deelbudget)	238112
Totaal		5.733.456
	IP	
Accommodaties		1690000

	Resultaat/prestatie	Budget	uit post:					
Breedtesportontwikkeling								
Haarlem Sport! Hoofdstuk 3a	breedtesportstimulering	175.000	Brede School (50.000), Sportstimulering (125.000)					
Haarlem Sport! Hoofdstuk 3b	maatschappelijke functie van de sport	326.450	Sportstimulering, BOS, Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur	160.750 uit Impuls	66.000 uit sportstimulering	100.000 uit BOS		
Haarlem Sport! Hoofdstuk 3c	ondersteuning sportverenigingen	337.429	Sportstimulering	160.750 uit Impuls	176.679 uit sportstimulering			
		Totaal: € 838.879						
Topsport/Talentontwikkeling								
Haarlem Sport! Hoofdstuk 4	talentondersteuning	36.000	Topsport					
Haarlem Sport! Hoofdstuk 4	evenementen	25.000	Topsport					
Haarlem Sport! Hoofdstuk 3d	evenementen in relatie breedtesport	20.000	Topsport, sportstimulering					
Haarlem Sport! Hoofdstuk 4	Olympisch Plan 2028	6.000	Topsport					
	overig	8.505	Topsport					
		Totaal € 95.505						
Commerciële sport								
	beter gebruik van commerciële accommodaties	0						
Accommodaties								
Haarlem Sport! Hoofdstuk 7	Onderhoud	1.690.000						
Haarlem Sport! Hoofdstuk 7	vaste lasten bestaande accommodaties	4.480.960						
		Totaal € 6.170.960						
Sport, recreatie en gezondheid								
Haarlem Sport! Hoofdstuk 6	Bewegingsonderwijs	50.000	Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur					
Haarlem Sport! Hoofdstuk 6	g-sport	80.000	Sportstimulering					
		Totaal € 130.000,-						

Totaal

Totaal 7.235.644

Totaal - IP= € 5.545.344

Beschikbaarheid per jaar	2010	2011	2012	2013	2014
	€ 5.545.344	€ 5.445.344	€ 5.445.344	€ 5.445.344	€ 5.445.344
		BOS beëindigd	BOS beëindigd	BOS beëindigd	BOS beëindigd
		toekomst Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur nog onduidelijk, vwb inzet gemeentelijke cofinanciering	toekomst Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur nog onduidelijk, vwb inzet gemeentelijke cofinanciering	toekomst Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur nog onduidelijk, vwb inzet gemeentelijke cofinanciering	toekomst Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur nog onduidelijk, vwb inzet gemeentelijke cofinanciering

Cel: B9

Opmerking: Budget is 40% Rijksinkomsten en 60%* cofinanciering gemeente (uit OAB)

* Rijksinkomsten niet direct terug te vinden in begroting JOS

Cel: B10

Opmerking: 70% komt ten goede aan sport

Cel: B18

Opmerking: Schatting: € 50.000 wordt gebruikt voor sportactiviteiten

Cel: B19

Opmerking: Dus daadwerkelijk totaal is € 5.545.344

Leeswijzer Financiële Paragraaf Sportbeleid

De bovenste kolom geeft de beschikbare gelden weer. Dus middelen voor breedtesportontwikkeling, topsport en accommodaties. Deze bedragen zijn gesplitst terug te vinden in de onderstaande kolommen die onderverdeeld zijn in de hoofdstukken uit de Agenda voor de Sport.

Los van de totale begroting staat nog het InvesteringsPlan (IP), dat op een andere manier tot stand komt. Dit is een 10jaren plan, waarvan de bedragen nu tot 2014 zijn opgenomen. Precieze invulling van deze gelden volgt van jaar tot jaar in het Huisvestingplan Sport.

Hierna volgt per gekleurde balk de investering die per hoofdstuk van de Agenda voor de Sport gedaan wordt. Per onderwerp van de hoofdstukken wordt een bedrag ter beschikking gesteld, daarachter staat uit welke begrotingspost dit komt.

Onderaan elk hoofdstuk staat het totaalbedrag wat beschikbaar is.

Helemaal onderaan in rood staan wederom de totale som van de beschikbare middelen.

Tot slot nog uitgewerkt per jaar die de Agenda bestrijkt.

Naast de in dit overzicht inzichtelijk gemaakte middelen is er meer geld beschikbaar die secundair de sport ten goede komen. Zo zijn er investeringen van de volgende afdelingen:

- **Economie & Cultuur: evenementen (bv. honkbalweek) en recreatie**
- **WWGZ: Gezondheidsbeleid, welzijn**
- **Wijkzaken: Speelruimteplan (investering in Playground en Cruyff Court)**

Bijlage 3

Ronde Tafelgesprek Concept Agenda voor de Sport 2010-2014 “Haarlem Sport!”

29 september 2009

Aanwezigen:

- SportSupport: Teun de Mon, Joop v.d. Broek, Tim Vreeburg, Jan Vegter, Ron Sluijs
- Sportservice Noord-Holland (SSNH): Sjoerd van Tiel en Peter v.d. Aart
- Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO): Jan Mol
- Haarlem Effect: Veronique de Kwant
- Stichting DOCK: Karin Poelemeijer
- SDO Haarlem Zuidwest: Monique de Kler
- SRO: Hans Vernhout, Ton van Kaldekerken, Albert Vuil
- Stichting Topsport Kennemerland (STK): Ziggy Tabacznik en Ruben Houkes
- Vereniging Sport en Gemeenten (VSG): Ronald Huijser en Paul Coppes
- Gemeente Haarlem: Maarten Divendal, Tonny Lepeltak, Rob Heeck, Ronald Stam, Sandrien van der Wal en Mirjam Boxhoorn

Doel van de bijeenkomst:

De input van deze bijeenkomst en van het Sportcafé (13 oktober) wordt meegenomen om de Concept Agenda bij te stellen, prioriteiten te bepalen en helderheid te krijgen over de rolverdeling. In december gaat de definitieve versie naar de Raad.

Wethouder Divendal neemt het eerste woord en wijst op het grotere belang; wat is belangrijk voor de regio in de toekomst!? Na een voorstelronde geeft men een eerste indruk op de Concept Agenda. De dagvoorzitter is Paul Coppes (directeur VSG)

Eerste indruk Concept Agenda

SportSupport:

Het valt op dat er doelgroepen worden benoemd. Er zijn veel prioriteiten. Het zal lastig worden om alles te realiseren. De koppeling met accommodaties mag sterker naar voren komen. Door de stedelijke dichtheid moet er soms sport verdwijnen.

Sportservice Noord Holland:

Het is goed dat het stuk er ligt. Er is de afgelopen jaren veel gebeurd. Er wordt in de agenda te weinig teruggekeken. Dit zou juist moeten worden genoemd voor het beleid voor de toekomst. Er mist een focus. Licht een paar dingen eruit waarmee je wilt scoren. Geef een duidelijke visie en cluster de onderwerpen. Dan gaat het meer leven.

Haarlem Effect:

Er zijn veel activiteiten in de zwakste wijken. Het is goed dat doelgroepen worden gedefinieerd. Het gezondheidsaspect komt goed naar voren. Er moet goed over worden nagedacht hoe mensen enthousiast worden om meer te gaan bewegen. De samenwerking met welzijn kan verder worden uitgediept. Ook de samenwerking met verenigingen moet hierbij bekeken worden, want het is voor verenigingen niet makkelijk om specifieke doelgroepen binnen te hebben.

STK:

Blij dat deze agenda er ligt. Wat mist is de samenhang tussen topsport en breedtesport. STK heeft moeite met het raamwerk. Er zijn veel speerpunten genoemd, die soms tegenstrijdig zijn. Dient het Olympisch Plan 2028 als basis of als bijzaak? Graag toelichten hoe de agenda tot stand is gekomen (achtergrond en onderzoek). En meer specificeren op missie, visie en doelstelling.

SRO:

Het is een helder stuk. Wel veel speerpunten. SRO mist een MFA (multifunctionele accommodatie). Ook wordt er nog wel wat verwacht op kleed-/douchegelegenheden.

Er zit geen financiële paragraaf bij. Met een financieel plaatje zou je hele andere prioriteiten kunnen krijgen. Wek je nu geen verkeerd verwachtingspatroon?

Met bepaalde organisaties zou je combinaties kunnen maken om elkaar te versterken. Dat mag meer naar voren komen in de agenda.

Reactie gemeente: een strategisch huisvestingsplan voor sportaccommodaties is in ontwikkeling en wordt in de definitieve versie van de Agenda Sport opgenomen. Er is bewust gekozen voor een Concept Agenda zonder financiële paragraaf. De idealen zijn op papier gezet. Er zullen wel keuzes gemaakt moeten worden in de speerpunten en daarvoor zitten we hier bij elkaar.

Olympisch Netwerk Noord-Holland:

Welke rol heeft de gemeente? Voorwaardenscheppend of regisserend? Leidend of volgend?

De onderlinge verbanden tussen de bouwstenen zijn te weinig terug te vinden. Verwijzing naar Olympisch Plan 2028 is niet altijd helder terug te vinden

Stichting DOCK:

Nog meer aandacht voor toeleiding naar specifieke (moeilijke) doelgroepen naar sportverenigingen. Sporters wachten niet op nota's en papier. De rol en de visie van de gemeente moeten helderder worden gedefinieerd. Ook moet samenwerking in acht worden genomen in de regio en met de provincie!

KVLO:

Sluit zich aan bij voorgangers, inclusief gebrek aan focus. De rol van de gemeente is weergegeven met een tekening. De thema's moeten ook met elkaar verbonden worden met pijlen. S.v.p. KVLO toevoegen op de afkortingenlijst. Meer dynamiek!

Conclusie:

De grondhouding is positief. Een aantal keer is genoemd dat de onderlinge samenwerking tussen partijen en thema's duidelijk naar voren moet komen. Verder zijn er kleine vraagtekens bij de rol van de gemeente. Graag krachtige regie!

Focus in prioriteiten!

Reactie gemeente:

Haarlem heeft gekozen voor een regiemodel: uitvoering op afstand. Er wordt samengewerkt met de partijen. De focus moeten we met z'n allen bepalen. De inbreng van partners is hierbij nodig. Dan kunnen wij de regierol oppakken. Die regierol is flexibel, soms meer op afstand, soms nadrukkelijk aanwezig. Ook de samenwerking intern, integraal is onze verantwoordelijkheid en willen we zo goed mogelijk oppakken.

Met deze concept agenda willen we aftasten wat de verschillende partners, als deelnemer van de sport, willen. Daarna komt de definitieve nota tot stand. Hierin staat welke kant het op gaat met de sport, faciliterend en accommoderend.

Regie moet leiden tot een beter toneelstuk!

SportSupport geeft aan altijd veel vrijheid te hebben gehad t.a.v. de uitvoering van de breedtesport. Het beleid is uitgezet met de partners. Daarnaast wordt opgemerkt dat welzijn naar voren moet komen als partner in breedtesport.

Er zou gekeken kunnen worden naar het geld dat iedere inwoner aan sport uitgeeft. Dit kan worden vergeleken met andere gemeenten en dan zie je wat er in Haarlem beter/anders kan. De gemeenteraad moet inzien dat het waard is om in sport te investeren.

Het maakt niet uit of je links of rechts bent, als je maar sport!

Stellingen

1. *Het groeimodel dat het ministerie van VWS voorschrijft voor het aantal combinatiefunctionarissen wordt in Haarlem niet gerealiseerd doordat de financiële bijdrage niet haalbaar is. Haarlem loopt hiermee het risico dat de regeling wordt stopgezet in 2012. Een schande! (groei van 10,3 fte's naar 20,1 fte in 2012).*

Enige relativiteit is op z'n plaats. Er zijn altijd regelingen. Maar er wordt wel benadrukt dat deze regeling een kapstok is waar je veel aan op kan hangen. Je moet de combinatiefuncties zo inrichten, dat je inzet op de versterking van sportverenigingen. De combinatiefunctionaris moet je als focus benutten om verenigingen mee te krijgen. Laat deze regeling niet lopen, maar hang er juist zoveel mogelijk aan op, al is het geen wondermiddel.

Ook kan het gebruikt worden (wordt het gebruikt) om aflopende impulsen, zoals de BOS op te vangen. Niet alleen financieel, maar ook in het netwerk. De samenwerking begint nu net goed op gang te komen en het zou zonde zijn als dat vergooid wordt.

Daarnaast moet er gekeken worden of de verenigingen ook wel echt goed worden ondersteund met deze regeling en het ze ontlast. Het zou dan natuurlijk een schande zijn als de regeling wordt afgekapt. Er werd daarbij wel opgemerkt dat een vereniging er klaar voor moet zijn; in eerste instantie vooral dus in de sterke verenigingen investeren.

Als laatste belangrijke opmerking wordt genoemd dat de regeling wordt gedropt door het Rijk, maar het wel heel veel vraagt van de gemeente, maar ook van verenigingen en scholen. Dat moet wel waargemaakt kunnen worden, op een realistische manier.

Laten we evalueren hoe het gaat. De algemene conclusie is dat het goed zou zijn om met de regeling door te gaan. Haarlem moet de Rijksoverheid aanspreken op knelpunten.

2. *Om optimaal resultaat te halen op Cruyff Court en Krajicek Playgrond moeten deze bemand worden door sportbuurtwerk, welzijnswerk en onderwijs.*

Over het algemeen wordt deze stelling door iedereen gedragen, maar gaat de discussie vooral over hoeveel begeleiding noodzakelijk is op deze veldjes. Deze discussie gaat van de kinderen lekker zelf laten spelen (ze redden zich wel) tot aan volledige begeleiding.

Anderen benadrukken de multifunctionele begeleiding; naast sportbuurtwerkers ook welzijnswerkers, onderwijs, de sportvereniging en wijkagent.

Vanuit Sport Service Noord Holland zijn er buurtverenigingen opgericht. Dat zou misschien een mogelijkheid zijn om de begeleiding optimaal te organiseren.

3. *Je moet de commerciële sport niet gebruiken voor de breedtesport.*

Hoe ver ga je? Kun je een bepaalde afname afdwingen? Je moet het niet uitsluiten, maar maximaal benutten. Niet alleen de fysieke mogelijkheid van medegebruik van ruimte, maar ook de slagvaardigheid van een profit-instelling. Maar probeer dit niet teveel te sturen. Ook wordt opgemerkt dat er al goede voorbeelden zijn te noemen. Er kan ook gedacht worden aan de oude sportinstuiven op zaterdagochtend. Misschien kan hierin een combinatie gemaakt worden.

Overigens moet er in de Agenda wel duidelijk worden genoemd wat de gemeente nu precies met dit onderdeel wil.

Paul Coppes wijst op een overeenkomst/subsidieregeling die eraan komt met zorgverzekeraars.

Opgemerkt wordt dat er ook gekeken moet worden naar de dansstudio's (CIOS). 1,3 miljoen mensen dansen.

Tussenstukje:

STK: wat mist in het stuk is een niveau hoger. Wat willen we als gemeente en welke producten en diensten bied je aan? Geef in een korte terugblik aan wat de resultaten zijn geweest. Wat hebben we de afgelopen 7 jaar gedaan? Wat werkte goed? Op pagina 6 staat dat 67% van de Haarlemmers sport. De Omnibus geeft 56% aan.

Gemeente: bij de Omnibus zijn kinderen niet meegerekend.

STK: 5% meer sportdeelname en dan wil de gemeente in de toekomst nog 10% erbij. In het Olympisch Plan staat een ander percentage.

Paul Coppes: het is altijd lastig om juiste cijfers te krijgen. VSG werkt aan een benchmark voor gemeenten.

4. *Een Regionaal Trainings Centrum of een Nationaal Trainings Centrum in Haarlem moet je niet willen.*

Het streven naar een topsportklimaat is er, gezien de oprichting van STK. Een RTC of NTC zou daar prima in kunnen passen, maar is geen expliciete voorwaarde.

Hierbij moet wel verder gekeken worden dan naar de eigen gemeente. Dit vergt een regionale aanpak.

Daarnaast wordt nog aangegeven dat de kernsporten niet terugkomen in de breedtesport en dit zou volgens een aantal aanwezigen wel moeten. Anderen vinden dat weer niet en benadrukken dat sport op een zo breed mogelijke manier moet worden aangeboden. Wel kunnen de kernclubs iets betekenen (extra) in de breedtesport.

Als laatste wordt nog aangegeven dat de investering die de gemeente nu doet in topsport en talenten net iets onder de prikkeldrempel is. Het is net tekort om echt beleid te kunnen maken van topsport/talentontwikkeling.

Conclusie Paul Coppes: zowel breedtesport en topsport moeten de belangrijkste speerpunten zijn van de gehele Agenda zijn.

Gemeente: De Haarlemse sportinfrastructuur verandert, evenals de deelneming. De samenwerking met verenigingen en facilitators en welzijn bieden kansen voor ontwikkeling in de breedte. We moeten keuzes maken.

Je kunt als gemeente een sport groot maken. Kijk naar Eindhoven. Zwemmen was daar klein, maar is groot gemaakt. De rol van de gemeente is daarin dus belangrijk!

5. *Haarlem heeft, gezien vanuit topsport en breedtesport, voldoende accommodaties.*

In het algemeen kan worden gezegd dat dit inderdaad zo is. Er is echter wel een onderscheid te maken. Kwalitatief is er niets te klagen over de breedtesportaccommodaties, kwantitatief wel. Veel accommodaties zijn uit wijken verdwenen. Men had liever meer spreiding gezien, ook gezien de doelstellingen in het Olympisch Plan 2028.

Voor topsport is het voor honk- en softbal nu goed geregeld, voor judo en badminton niet. Eigenlijk zou er 1 grote topsporthal moeten komen die geschikt is voor multifunctioneel gebruik, bijvoorbeeld een topsporthal in de regio, waar alle belangrijke indoor-kernsporten kunnen worden uitgevoerd (noot van de gemeente: voorbeeld is Omnicentrum Apeldoorn)

SSNH: Provincie Noord Holland heeft zeer recent een topsportnota gemaakt. Verwijs hiernaar in de nota (Reactie van de gemeente: die kregen wij binnen toen de Concept-Agenda net gedrukt was. De nota wordt meegenomen in de definitieve Agenda).

6. *Met een adequate sportraad kan veel bereikt worden.*

Hier is men het niet met elkaar eens. Sommigen zien er wel wat in en vinden het belangrijk voor de belangenbehartiging van de sport. Anderen denken dat het niet in de verenigingscultuur zit en dat bestuurders het al te druk hebben.

SSNH wijst op een 'good practice': Een goed voorbeeld is "Lokaal Actief". De gemeente kan aanjager zijn van initiatieven bij burgers en kan lokale partijen bij elkaar brengen. De kansen moeten zichtbaar gemaakt worden en je moet laten zien dat het winst oplevert.

Nabranders...

Er zijn nog een paar laatste opmerkingen op de Agenda Sport.

STK: met een raamwerk moeten pijlers gedefinieerd worden. De speerpunten in de Agenda zijn te lokaal. STK pleit voor een globalere structuur, met doelen en programma's, bijvoorbeeld: Haarlem Sport, Haarlem gezond/vitaal en Haarlem presteert/top! Niet herschrijven, maar herstructureren van het stuk. SportSupport merkt (later) op dat het stuk vooral juist concreet is en dat er niet teveel moet blijven hangen in vage doelstellingen.

Paul Coppes vat samen dat concretiseren en het aangeven van de juiste kaders van belang is.

SRO: mist het thema 'milieu en duurzaamheid'.

Paul Coppes wijst op een rapport van de universiteit Tilburg en zal dit opzoeken.

SportSupport: pagina 21: noem lobos-ers bij het bewegingsonderwijs. En vergeet dans niet.

KVLO: reken bij voorkeur op de output af. Pleit voor investeren in organisaties en veld.

(Noot van de gemeente: uiteindelijk moet dit stuk leiden tot SMART doelen in de gemeentelijke werkplannen, waardoor we per jaar kunnen evalueren of we op de goede weg zitten of niet)

Paul Coppes: coalitievorming!!! Intersectorale Samenwerking (intern en extern)

Vervolprocedure na dit overleg

Ieder wordt bedankt voor de inbreng.

De input van deze bijeenkomst en van het Sportcafé (13 oktober) worden meegenomen om de Agenda bij te stellen. In december gaat de definitieve versie naar de Raad.

Bijlage 4

Verslag Sportcafé, themagroepjes

Sport, recreatie en gezondheid

'De bewegnorm op scholen moet niet de verplichte 1,5 uur zijn, maar 3!'

1.5 uur kan, maar....

- zwemmen wordt daarin niet meegerekend, maar is wel verplicht..
- sport moet op school de aanzet zijn om meer te willen doen.
- vakleerkracht aanstellen, afhankelijk van budget en planning
- sportlabels voor scholen
- combifunctie trainer/leraar
- voorlichting, bewustwording (allochtone) ouders

Verplichting: groep 3-4 moet diploma hebben. Voorlichting ouders heel erg belangrijk, desnoods jongens en meisjes gescheiden.

Breedtesport

'Door verenigingen te betrekken bij naschoolse sportactiviteiten vraag je te veel van sportverenigingen.'

Belasting → financiële tegemoetkoming naschoolse sport bij opvang van €35,- per uur bij 4 weken inzet.

Voordeel: ledengroei, promotie, snuffelen.

Ervaring is niet meer nodig.

Twee doelen:

- Verenigingsdoel
- Bewegingsdoel

Nadeel: de zware Belasting voor de vereniging, verzadiging
CIOS is mogelijk de oplossing.

*maatschappelijke verantwoordelijkheid

'Combinatiefunctionarissen zijn werkzaam op twee terreinen: sport en onderwijs of cultuur en onderwijs. De regeling wordt gedeeltelijk gefinancierd door het Rijk, gedeeltelijk door de gemeente. Er wordt landelijk gewerkt aan een model waarbij ook de organisaties (scholen, sportverenigingen) mogen meefinancieren. Partners betalen dan voor € 10.000 per fte mee. Bij mijn sportvereniging/organisatie zie ik hiervoor kansen.'

CF hard nodig

Bijdrage via NOC*NSF/ Bond + doorbelasting

Verenigingen leveren al bijdrage in materialen, accommodaties en tijd. Geen geld.

Sport ingezet als middel, daarom niet bij verenigingen om geld vragen.

Sportaccommodaties

'Indien op een accommodatie sprake is van ondercapaciteit kan de gemeente het gebruik wijzigen.'

Bij ondercapaciteit mag de gemeente het gebruik wijzigen.

Met deze stelling was iedereen het eens mits er aandacht wordt besteed aan het behoud van leden.

Misschien een relatie tussen meerdere gebruikers? Fusie?

'De buitensportcomplexen dienen meer toegankelijk te zijn t.b.v. medegebruik door ongeorganiseerde sporters (o.a. voor bewoners uit de nabij gelegen wijken).'

Buitensportcomplexen meer toegankelijk voor ongeorganiseerde sporters.

- Probleem met vandalisme aanpakken
- Wie draait op voor de kosten van vervuiling
- Locatie is in verband met sociale controle bepalend
- De politie geeft aan: Afsluiten
- In principe is er geen bezwaar tegen deze stelling.

Topsport en talentontwikkeling

'Stichting Topsport Kennemerland moet nog meer ondersteunen op succesvolle Haarlemse clubs/sporten en minder op talentontwikkeling en evenementen.'

Neem de volgende punten mee in de discussie:

- Haarlem heeft kernsporten benoemd (honk-softbal, judo en badminton), is dit bevorderlijk voor de ontwikkeling van andere sporten in de regio? Moet dit ook op breedtesportniveau?

- (Top)sportevenementen kunne een belangrijk visitekaartje zijn voor de stad.

- kernsporten? Hoe keuzes gemaakt. Waar opleidingen?

- breedtesport vereniging

- topsport heeft soms alleen 1^e team

Creëren van topsport klimaat. De kernsporten die genoemd zijn hebben niet zoveel concurrenten op sportgebied, behalve softbal.

Breedtesportclubs zijn bezig met opleiden jeugd, voor uiteindelijk topsportclub.

- Talentontwikkeling

Structuur faciliteren versterken

Obstakels: onderwijs moet topsportvriendelijker worden, er is geen goede regeling voor topsporters.

Onderwijs en sport moeten geen concurrenten van elkaar zijn, maar deze moeten samenwerken.

2016/2028

- Nu inzetten op talentontwikkeling
- Haarlemse Talenten- toekomst

Commerciële sport en breedtesport

'Het stimuleren van de samenwerking tussen sportscholen en sportverenigingen is een goed idee.'

Gebruik sportverenigingen van aanbod sportscholen.

Stimulering van het gebruik van accommodatie door commerciële organisaties (bedrijvunitjes etc.)